

Tisdagen den 25 April 1871.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 och protokollsutdrag för den 24 April.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades för andra gången: Konstitutions-Utskottets memorial N:o 6.

På hemställan af Herr Talmannen beslöt Kammaren, att slutliga behandlingen af detta memorial skulle ega rum i det sammanträde, som komme att hållas nästa Lördag den 29 i denna månad.

Vidare blefvo för andra gången bordlagda Stats-Utskottets memorial och utlåtanden N:is 45—54.

§ 3.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om antagande af en författning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Punkten 1.

Herr Rutberg: Herr Talman! mine Herrar! När jag genomläste Kongl. Maj:ts proposition, så måste jag erkänna, att jag icke kunde känna mig tillfredsställd. Jag tror mig hafva reda på förhållandena och det förefaller mig, som Lapparnes intressen blifvit förbisedda. Enligt min uppfattning har Herr Carlén i sin reservation väl uttryckt hvad jag anser vara rätt. Jag får därför förklara, att jag kommer att rösta för bifall till denna och afslag å det föreliggande utlåtandet.

Herr Almquist: Herr Talman! mine Herrar! Den fråga, som här föreligger, kan visserligen synas vara af underordnad betydelse från allmänna synpunkt betraktad, men den är sannerligen icke af inskränkt och ringa vikt för hela den nationalitet frågan gäller. Den har för afsigt att ordna förhållandena mellan de förenade rikenas Lappbefolkning och mellan Lapparne och den öfriga befolkningen. Den som haft tillfälle att närmare se huru omständigheter och förhållanden mellan dessa båda folk-

klasser, jag kan gerna säga nationaliteter, den lappska och den svenska, hafva utvecklat sig, måste djupt beklaga de missförhållanden, den ovilja, för att icke begagna ett hårdare uttryck, som småningom utbildat sig dem emellan och äfven de sträfvanden, som verkligen understundom fömärkts att i viss mån bereda hvarandra skada. Det är därför utaf ofantligt betydelsefull vigt för dessa orters befolkning synnerligen den lappska, att förhållandena så ordnas, att hvar och en må fullt klart veta, hvilka rättigheter och skyldigheter han eger, äfvensom att dessa skyldigheter och rättigheter må blifva å ömse sidor så stadgade, att ingendera af dem må kunna å någon sida förnärmas i hvad som är dem tillförsäkradt. För att kunna bedöma deras nuvarande lagliga rättigheter är det enligt min uppfattning nödvändigt, att man tager kändedom om de författningar, Kongl. bref och kungörelser, på hvilka dessa rättigheter och skyldigheter grunda sig. Det är visserligen sannt, att förevarande lagförslag hufvudsakligen afser att ordna förhållandena mellan den svenska och norska befolkningen i dessa bygder, men 7 § af det föreliggande lagförslaget innehåller bestämmelser, hvilka jag icke kan förklara på annat sätt, än att de afse reglerande utaf förhållandena jemväl emellan den svenska befolkningen eller emellan nybyggare och Lappar ensamt på svenska sidan. Hufvudsakligast af denna anledning eller derföre, att i den internationela konventionen eller lagen stadganden blifvit intagna, som röra våra enskilda svenska förhållanden, har jag funnit skäl till anmärkningar emot det ifrågasvarande förslaget. Jag ber att i afseende å de rättsförhållanden, hvarpå jag anser författningen bör stödja sig, få nämna, att den efter min uppfattning icke endast bör grunda sig på 1751 års gränsetraktat och den första kodicillen till densamma, utan ock på andra äldre författningar och föreskrifter, som äro meddelade för reglerandet af förhållandena mellan den jordbrukande befolkningen och Lapparne. Den angifna kodicillen afser nemligen endast att ordna förhållandena mellan svenskar och norrmen, med hufvudsakligt afseende på den lappska folkstammens särskilda sedvanor och behof, samt dess periodiska öfverflyttningar från det enalandet till det andra för beredandet åt deras renhjordar af nödigt uppehälle. Den svenska Lappbefolkningen har särskildt blifvit tillförsäkrad rättigheter, som i föreliggande lagförslag ej heller böra alldeles förbises, då dessa stödja sig på äldre Kongl. bref och resolutioner, utgifna, så vidt jag har mig bekant, ända från början af 1600-talet. Från nämnda tid till år 1694 utkommo nemligen åtskilliga Kongl. resolutioner och bref, hvilka stadga, att Lapparne egde oinskränkt rätt till bete i landet. Småningom fingo de begagna denna rätt så, att en renegare icke fick göra intrång på en annans område. Sedermera, som det tyckes omkring år 1650, bestämdes, att Lapparne skulle erlägga skatt för sina renbeten. Denna skatt bestämdes i början att utgå efter renhjordarnes antal i åtskilliga naturaprestationer, men öfvergick sedermera till åsatt skatt för det begagnade renbeteslandet, hvilken genom Kongl. bref år 1694 skulle betalas med penningar eller som det heter i specie-riksdalar för det område, som Lappen egde att disponera. Men i den mån odlingen började intränga i dessa bygder och Lapparne derigenom blefvo mer inskränkta till sina områden, så utgafs det så kallade Lappmarksreglementet af den 24 November 1749, genom hvilket stadgas, huru med nybyggarna skulle förfaras, och vidare

med afseende på deras rättigheter till det land, de ville upptaga till odling; det hade redan förut blifvit stadgadt om huru hvar och en skulle hafva sitt särskilda område. Detta 1749 års Lapp-reglemente föranledde emellertid sådant hat och sådan ovilja emellan Lappar och nybyggare, att myndigheterna ansågo sig nödsakade att göra särskilda framställningar för att få dessa förhållanden ordnade. Till följd härutaf utgafs den 5 Augusti 1760 den s. k. Lappfogde-instruktionen. Oaktadt dess benämning, hvaraf man kunde förmoda att denna handling skulle inskränka sig att utgöra instruktion för fogden, är det egentligen densamma, som reglerar förhållandet emellan Lappar och nybyggare; den är ganska lång och innehåller många paragrafer. Jag anser det derföre allt för tidsödande och jemväl öfverflödigt att genomgå densamma helt och hållet, men jag ber dock att få uppläsa några paragrafer derutur, som för Kammaren torde tillräckligt ådagalägga, att Lapparne verkligen hafva bestämda rättigheter att stödja sig till i afseende på sina renbeten. Det heter nemligen i 3 §: "Vid uppbörden hafver fogden att ställa sig till rättelse then jordebok, som nu är eller framdeles genom landshöfdingens föranstaltande kan fastställd varda, hvad skatte-Lapparne angår, så att then summam, som på hvarje therutinnan påföres, må varda riktigt och utan afkortning årligen uppburen". Vi se härutaf att det redan då fanns en så kallad Lappjordebok, upprättad såsom jordeböcker i allmänhet, och som bland annat innehöll stadgande om de skatter, som från Lapp skulle utgå. Då hade Lapparne ännu icke fått någon resolution på sina landområden, men sedermera hafva de flesta Lappar t. ex. i Westerbottens Lappmark fått fullständig införsel derå. I afseende på skatterna gick man så strängt till väga, att om en Lapp icke förmådde betala sin skatt, så voro de öfriga skyldiga att göra det. Det stadgas nemligen i 4 §: "när någon skatte-Lappman blifver fattig eller oförmögen eller ock genom döden afgår, utan att hafva barn eller efterträdare, som kunna erlägga thess förre skatt, måste de öfriga Lapparne, såsom af ålder vanligt varit, lika fullt utbetala byens hela skatsumma efter then fastställte jordeboken". Således synes det att de icke endast hade full bestämningsrätt öfver sitt Lappskatte-land, utan äfven att så stränga stadganden om skattens erlägganden voro meddelade, att om någon skatte-Lapp saknade tillgång att densamma gälda, de öfriga Lapparne inom viss trakt skulle ansvara derför, hvilken föreskrift än i dag tillämpas. Detta stadgande för Lapparne är mycket strängare än i fråga om ödeshemman, der skatterna afskrifvas, då ingen åbo finnes å stället eller brukar detsamma. Någon giltig anledning att behandla Lapparne strängare än landets öfriga befolkning läser dock icke förefinnas, hvarför det tyckes som dessa fortfarande åtminstone må få åtnjuta de rättigheter orubbade, som dem från fordom blifvit tillförsäkrade. Det heter vidare i 6 §: "vill någon skatte-Lappman, för arf eller giftermål eller andra skäliga orsakers skull, afflytta på annor land, gifve thet tingsrätten och kronofogden tillkänna, som theröfver hörer allmogen i byalaget. Hafver then, som flytta vill, någon annan i sitt ställe, som kan svara för thess innehafde land och skatt, må flyttningen tillåtas; dock kungöres thet kronobetjenten i samma ort till iakttagande vid skatters uppbärande therstädes. Eho, som annorlunda och utan erhållit tillstånd flyttar, bör återhemtas och vid tingsrätten beläggas med den plikt, som brottet förtjena kan". Således

synes äfven här, att man varit mycket sträng, hvad beträffar Lapparnes åligganden, och det är verkligen en brist i den för dem gällande lagstiftningen, att deras rättigheter icke äro lika bestämdt utstakade eller stå i lämpligt förhållande till deras skyldigheter. Ut i 10 § heter det vidare: "när något Lappland blifver anslaget till nybygge, så att thet ej vidare af Lappfolket kan nyttjas till rendjurs bete, fisk och djurfång, bör Lappebyen icke vidare graveras med ett sådant therifrån gånget Lappland, utan kommer thess i jordeboken påförde skatt att afdragas från byens skattesumma." Det är sålunda här stadgadt, att de hafva rättighet att vara befriade från skatt för Lappland, som ingår till odling eller som öfverlemnas till nybyggare, men det finnes ingenting bestämdt eller stadgadt derom, att Lapparne ega att eller kunna vägra sådant intrång på deras områden, hvarigenom de stå i ett för dem bekymmersamt beroende af odlingens och nybyggesväsendets framgång och utveckling, hvilket jag dock i min mån sökt och jemväl lyckats att få till någon del förebyggt i våra svenska Lappmarker. I afseende på skatten ber jag att få uppläsa några rader ur 11 §: "som Lappskatten allt ifrån then tid skatt af dem fordrad blef thensamma dels uti persedlar till och med 1694 och dels ifrån then tiden uti specie-riksdalar erlagts, men uti sednare tider allenast uti kourant silfvermynt blifvit upptagen och beräknad; allt så och emedan riksdaalar specie numera icke äro till fångs, men alla Lappmarksvaror likväl i jemnlighet af then difference, som är emellan berörde myntsorter till högre pris uppstigit; thy åligger thet kronofogden att noga eftersinna och med förslag till landshöfdingen inkomma, på hvad sätt kronan må komma till ersättning för en sådan existerad saknad uti Lappmarksrätten anten genom vissa pelterier eller andra persedlar, som allmogen utgöra kunde efter thet pris beräknade, som emot riksdaalers värde svara kan". Denna skatt utgår dock numera efter vissa bestämda grunder i nu gällande mynt. I 13 § läsa vi vidare: "uppbördsboken på Lappskatten inrättas sålunda, att in debito upptages then summa, som efter vanligheten utgå bör, och in credito införes huru mycket hvar och en therpå betalt". Utat allt detta synes det mig att Lapparnes rätt till vissa områden mot erläggande af särskild skatt därför till staten varit ganska bestämd och att hvarje ifrågakommande stadgande, som kan inskränka eller beröfva dem denna rätt, bör med största varsamhet omprövas. Ut i 1751 års gränsetraktats första kodicill finnes ett stadgande, som betryggar Lappen mot skadligt intrång på hans skatteländ. Det heter nemligen i 16 §: "Lapp-länsmannen och nämudemännen skola reciproc besörja at the öfverflyttande Lappar för theras djur njuta tillräckeligt underhåld, dock så att Lappen sjelf, som för landet skattar, icke af främmande Lappar uttränges och lider brist."

Här är sålunda ett förbehåll gjordt. att de Lappar, som innehafva lappskatteländ och därför erlägga afgift till staten, icke må lida inskränkning med afseende på deras fulla betesrätt för sina renar. Något stadgande i detta hänseende har jag icke funnit i det föreliggande lagförslaget. Då Lapparne haft och fortfarande ega rättighet att begagna vissa land, som mot åsatt skatt äro till dem upplåtna, så synes det mig dock att bestämmelse derom jemväl bort i den nya lagen inrymmas. Det skulle visserligen kunna sägas, att lagförslaget endast afser att reglera förhållan-

dena de svenska och norska lapparne emellan, och att det af sådan anledning vore af mindre betydighet, huruvida den omständigheten jag här tagit mig friheten påpeka särskildt beaktades. Jag har dock icke kunnat uppfatta detta lagförslag från sådan endast international synpunkt. Ty då det i förslagets 3 § heter: "Lapparne äro berättigade att årligen med sina renar flytta från det ena riket in i det andra och uppehålla sig å de trakter, hvilka hvardera rikets Lappar efter gammal sedvana hitintills hafva besökt"; så säges det i 7 §: "*Lapp, som vill med renar flytta till en annan socken i hemlandet än den, hvarest han har sitt hemvist*, eller öfver gränsen till det andra riket, åligger att för länsmannen i hemorten uppgifva sitt eget och medföljande husfolks namn etc.", hvaraf synes att författningen ej endast afser norska och svenska förhållanden sinsemellan, utan jemväl de svenska förhållandena ensamt. Det tyckes sålunda, som fara vore för handen, att Lappar, som nu gifva skatt för sina land, kunde komma att i viss grad blifva i sina rättigheter förnärmade derigenom att det skulle bero på en Lapps eller renegares vilja att begagna renbete i annan socken, oberoende af dervarande Lappars möjligen ensamt, i författningens enlig ordning innehafvande renbetesland. Det är, som jag i början tog mig friheten nämna, hufvudsakligast af detta skäl jag ansett lagen vara betänkelig. I öfrigt förekomma visserligen flera stadganden, som för Lapparne blifva särdeles tryckande och betungande utöfver hvad förut varit fallet; då det nemligen uti 16 § af den ifrågavarande kodicillen, hvarest det först säges att de öfverflyttande Lapparne skola njuta tillräckligt underhåll för deras djur, endast stadgas att de främmande Lapparne skola nogå akta sig att under deras flyttningar icke göra landets egna innevägnare någon skada å deras särskildt angifna egendom, med skyldighet att efter metismannaordom ersätta den skada som vållas, är nu i det föreliggande lagförslaget mycket stränga förpligtelser för Lapparne i detta hänseende intagna, hvilka för dem blifva svåra att efterkomma, synnerligast beträffande uppskattningen af och godtgörelsen för den skada, som deras renar möjligen kunna föranleda på den jordbrukande befolkningens tillhörigheter.

Genom de bestämmelser, som i detta hänseende äro i lagförslaget intagna, vill det synas som den jordbrukande befolkningen bör kunna påräkna att alltid erhålla full ersättning för den skada, som Lapparnes renar kunna göra å dess egendom; då deremot den ofta ganska betydliga och beklagliga, kanske mest af ovänlighet och afundsamhet mot Lapparne, af den jordbrukande befolkningen och af dess hundar vållade skada å Lapparnes renhjordar svårligen, eller åtminstone endast undantagsvis, efter detta lagförslag, torde komma att blifva Lapparne godtgjord. Det är visserligen sannt, att Lapparne för sådan skada hafva rättighet att söka ersättning inför domstol, men man måste betänka, huru svårt det lär bli för dem att utröna och styrka hvem som varit vållande till den skada, som skett. Lapparne, hvars renhjordar ofta äro ganska stora och skildja i flockar på långa distanser, understundom en hel fjerdingväg och deröfver, kunna påtagligen endast med största svårighet få reda på hvilka af den jordbrukande befolkningen eller dess hundar, som dödat eller skadat deras renar, då sådant inträffar innan Lappen eller hans folk kommer till stället. Det synes därför som man borde hafva uppställt en lika

sträng bestämmelse i ersättningsväg med afseende på nybyggarne eller den bofasta befolkningen, som man gjort mot Lapparne, nemligen att de förra samfäldt skulle ansvara för och ersätta den skada, som på Lapparnes renhjordar tillkom inom deras gemensamma byaområden eller egor, med rättighet att sedermera söka ersättning af den, hvilken personligen eller genom hvars hundar skadan tillfogats Lapparne. Då så icke varit fallet synes det mig att man icke iakttagit full reciprocitet, ty Lapparne blifva ovilkorligen den lidande parten. Man har derjemte alldeles förbisett de stadganden, som förefinnas uti Kungörelsen af den 13 Oktober 1801, Kongl. Brevet af den 3 Maj 1825 och Kongl. Brevet af den 31 Mars 1831, genom hvilka bestämmes, att den jordbrukande befolkningen i Lappmarken skall vara skyldig att der de icke förvara sitt hö uti ordentliga lador utan lägga detsamma i stack böra "sådana sina höstackar med en stadig och tät gärdsgård till 4 alnars höjd samt 5 à 6 alnars afstånd å alla sidor ifrån stacken instänga, så att renkreaturen ej kunna åtkomma höet". Det heter vidare i den förstnämnda kungörelsen, att jordbrukarne må skylla sig sjelfva, om hädanefter deras hö af renar uppätes eller nedtrampas. Det är för Lappen alldeles omöjligt att förebygga, att hans renar kunna göra någon skada på upplagda höstackar, då de icke äro tillräckligt omhägnade. Billigheten synes sålunda tala för att någonting göres för Lapparne äfven i detta afseende, ty om nu det föreliggande förslaget skulle blifva antaget, utan att någonting härom i detsamma blefve stadgadt, så anser jag att den nya lagen skulle blifva för Lapparne till den grad menlig, att deras existens blefve i icke ringa mån deraf beroende. Jag hade derföre helst önskat att detta lagförslag kunde uppskjutas och ånyo bearbetas och fullständiggöras; men för den händelse detsamma anses antagligt, skulle jag gerna se att det ändock först återremitterades till Utskottet, på det ett tillägg dertill kunde blifva fogadt med stadgande, att nu gällande föreskrifter beträffande de svenska nybyggarne och de svenska Lapparne sinsemellan förblifva oförändrade. Det är väl möjligt, att ett sådant tillägg icke är formenligt med den form lagförslaget har, men jag har dock icke kunnat underlåta att yttra min åsigt om nödvändigheten deraf, att nuvarande stadganden beträffande ensamt de svenska förhållandena inom våra vidsträckta lappmarker fortfarande må förblifva orubbade, den föreliggande lagens antagande oaktadt. Då man känner de bekymmersamma förhållanden, som ega rum mellan den jordbrukande befolkningen och Lapparne och huru denna gamla folkstam allt mer tillbakasättes och inskränkes till sitt antal, måste man också söka försvara dess äldre rättigheter och tillse, att de förmåner densamma hitills åtnjutit må, såvidt möjligt är, orubbade bibehållas, så att dess undergång icke hastigare påskyndas, än hvad som ligger i naturens ordning och hvilket en gång blir en följd af odlingens utbredande. Ty om än den tiden visserligen stundar, då denna nationalitet måste utdö, så måste vi dock, så länge den ännu finnes till och för sin existens behöfver vårt bistånd, behandla den med välvilja och billighet.

Jag anser mig icke för närvarande böra göra något bestämdt yrkande, då flera talare, som anmält sig, ännu icke yttrat sig och vidare utredning i frågan genom dem möjligen kan erhållas. En reservant har ansett det vara bäst att för närvarande icke antaga den föreliggande lagen, och om

ett uppskof dermed kunde låta sig göra, skulle jag, på de skäl jag haft äran anföra, vilja understödja detsamma, men då detta icke lärers gå för sig, afstår jag, såsom jag tagit mig friheten nämna, för närvarande från något yrkande.

Herr Kolmodin: Svårigheten för Lag-Utskottet att uttala sig rörande denna fråga har i sanning icke varit ringa. Det är naturligt, att obekantskapen med lokala och åtskilliga andra förhållanden, hvilka vid densammas afgörande måste tagas i noggrant öfvervägande, åtminstone för flertalet af Utskottets ledamöter gjort det svårt att komma till ett bestämdt omdöme och framkallat många betänkligheter, som måst undanrödjas, innan man vågade säga sitt "ja" eller sitt "nej". Efter ett noggrant studium af alla de akter, som för mig varit i Lag-Utskottet tillgängliga, har jag emellertid för min del kommit till den åsigten, att någonting i denna sak nödvändigt och ofördröjligen måste göras för undanrödjande af de svåra missförhållanden, hvilka i närvarande stund existera i den del af landet, hvarom här är fråga. Mellan de tvänne olika racerna, nybyggarna å ena sidan och Lapparne å den andra, den fasta befolkningen och nomaderna, äro emellertid intressena så ofantligt skiljaktiga, att man, med tanken på dessa olikheter, nästan kan försviå om möjligheten af en lag, som till alla delar skulle kunna tillfredsställa såväl den ena som den andra parten. Villkoren för de skilda stammarnes trefnad äro så olika, att blott till följd deraf många obestämdheter, många svagheter i lagens stadgauden ovilkorligen måste komma att förefinnas.

En högt ärad talare på Norrlands-bänken har emot Utskottets förslag framställt flera anmärkningar och såsom stöd för dem åberopat åtskilliga Kongl. Bref, bland andra ett par från åren 1760 och 1801. Han har dock, enligt min uppfattning, med dessa anmärkningar vidrört den lagstiftning, som hela tiden gått bredvid gränstraktaten samt helt och hållet utanför dess område.

Traktaten liksom den nu föreliggande lagen afse regleringen af de internationela förhållandena; de citerade Kongl. Breffen åter röra sig på ett område, som det för framtiden, likasom hittills, tillhör de särskilda staterna, Sverige och Norge, att hvar för sig och oberoende af hvarandra ordna. Utaf de anförda årtalen framgår tydligt att så måste vara förhållandet, och att det således icke förefinnes något hinder för den svenska staten att inom egna landamären, oberoende af och bredvid den nu föreliggande lagen, genom särskilda anordningar bereda Lapparne de fördelar, hvilka den kan finna med rättvisa och billighet öfverensstämmande. Efter hvad jag nu sagt, synes de framställda anmärkningarnas betydelse hafva förfallit, så att jag icke kan anses vara skyldig att ingå i någon speciel vederläggning af de särskilda punkterna i den ärade talarens anförande.

De handlingar, som för Utskottet varit att tillgå, hafva emellertid visat, att under närvarande förhållanden konflikterna mellan den fastboende befolkningen och Lapparne för hvarje dag blifva allt skarpare och skarpare.

Nybyggaren skjuter Lapparnes renar för att få reda på hvem som är deras egare, och Lappen i sin ordning skjuter nybyggarnes hundar för att freda sin hjord. Begge söka de att, såvidt möjligt är, undandra sig all skadeersättning. Hvilken utaf dem båda på detta sätt slutligen skall

komma till korta, derom kan sannerligen icke något tvifvel finnas. Hvar och en, som tänker på dessa stridiga intressen, skall, det tager jag för gifvet, inse, att det är Lappen, som måste gifva vika, i fall icke något från lagstiftningens sida göres för att skydda och bevara hans rätt. Orsaken till det lugn, hvarmed man i allmänhet tyckes uppfatta ett ytterligare dröjsmål i denna nog länge fördröjda sak, synes mig i de flesta fall ligga i en väsendtlig öfverskattning af den mycket omtalade kodicillens innehåll. Men att man der skulle kunna finna någon så särdeles fast grund för Lapparnes rättigheter, något stöd för en lagskipning, som kunde tillfredsställa de särskilda intressena och de särskilda ländernas befolkning, detta betviflar jag på det högsta.

Jag vill ej genom kodicillens uppläsande söka att vederlägga dessa, efter min tanke, oberättigade meningar; jag vill blott hänvisa till det enkla faktum, att just under denna kodicills tillvaro de missförhållanden uppkommit, öfver hvilka man nu klagar. Kodicillen har icke uppställt någon gräns för nybyggens upptagande. Innan den tillkom, var redan största delen af jorden upplåten åt enskilda; kronoskogarne voro redan då en obetydlighet, och det var icke förbjudet att på dessa stora, åt enskilda upplåtna domäner göra afsöndringar eller upprätta huru många nybyggen som helst. Den enkla följden af allt detta blef naturligtvis, att nybyggarne fortsatte sin odlingsverksamhet och afsöndrade jord åt nya egare, samt att de fastboendes antal ökades. Den bofasta befolkningen inom dessa distrikt anses i närvarande stund utgöra ett antal af 150,000 personer. Tror man väl, att man, genom att behålla kodicillen, kan hejda denna starka utvecklingsström? Tror man icke, att dessa 150,000 menniskor skola än vidare förökas och slutligen taga hvarje odlingsbar punkt af landet i besittning? För min del kan jag icke ett ögonblick betvifla, att så länge man låter det nuvarande förhållandet fortvara, så måste vådorna för Lappacens bestånd blifva allt större och större. Att genom nu bestående stadganden förekomma nybyggareväsendets spridande är omöjligt. Kodicillen har också, såsom jag förut antydtt, blifvit å båda sidor öfverträdd; då man icke fått rätt, så har man sökt att sjelf förskaffa sig den. Detta gäller icke blott om nybyggarne, utan äfven om Lapparne. Dessa hafva sålunda under sednare tider uppträdt på åtskilliga öar, hvilka visst icke af ålder utgjort deras betesmarker. Det är ej mer än 40 år sedan de första Lapparne visade sig ute i skärgården, nu qvarstadna de der understundom äfven öfver vintrarne. Jag anför detta icke såsom något tadel, utan blott för att visa, det kodicillen icke numera på någondera sidan respekteras såsom bindande lag.

Vid sådant förhållande måste väl tiden kunna anses vara inne att afskaffa densamma och att medelst nya lagstadganden återföra ordningen.

Kongl. Maj:t har derom till Riksdagen afåtit nådig proposition, och Lag-Utskottet har förordat det framlagda lagförslaget antagande nästan oförändradt. Detsamma har emellertid mötts af många anmärkningar. De af Herr Almquist framställda beröra, som jag redan visat, egentligen endast våra inre förhållanden och behovet att, oberoende af de internationela bestämmelserna, bereda våra Lappar de förmåner, som för deras trefnad och existens kunna anses erforderliga. Jag lemnar dem således med allt skäl å sido. En hufvudanmärkning mot den nya lagen gjorde dock

Herr Almquist, i det han framhöll den för Lapparne i vissa fall stadgade gemensamma ansvarigheten.

Man har ansett detta stadgande utomordentligt hårdt. Jag vill dock i det afseendet påpeka, att vid alla sammanträden de svenska och norska komiterade år 1866 höllo med befolkningen inom de särskilda orterna, medgäfvö Lapparne denna ansvarighet; de erkände dess nödvändighet, och det var endast på några få ställen de påyrkade samma slags ansvarighet äfven för nybyggarna. För min del anser jag det oundvikligt, att en sådan ansvarighet, der distriktindelning finnes, ålägges Lapparne. Det är nemligen för nybyggaren omöjligt att, då renarne, som äro hvarandra ytterst lika, ej kunna fasttagas, få reda på hvem som är deras egare; och vill man icke gifva honom rätt, att af Lapparne gemensamt utkräfvå skadestånd, så återkommer säkert den gamla methoden att skjuta ned en och annan ren, för att taga reda på hjordens egare och skaffa sig skadeersättning. För att en gång för alla undanröjda detta våld, har föreskriften om den gemensamma ansvarigheten blifvit i lagen intagen. Hvad deremot nybyggarna beträffar, så är förhållandet med dem i detta afseende helt annorlunda. De bo, om några kyrkobyar undantagas, på stora afstånd från hvarandra, och under det svårigheten att inom en talrik renhjörd skilja den ena Lappens tillhörighet från den andras är ganska stor, måste det deremot vara mycket lätt för Lappen att taga reda på den person, som genom skott gjort skada på hans hjord, eller egaren till den hund, som jagat och bitit hans renar.

Den andra anmärkningen, som, ehuru i dag icke speciellt vidrörd, dock man och man emellan med stort eftertryck blifvit framhållen, rör stadgandet i 9 § 4 mom., som handlar om ersättningsskyldighet för skada å utmark. Jag medgifver, att detta stadgande väckt stora betänkligheter inom Utskottet. Icke allenast de ledamöter, som reserverat sig mot hela förslaget, utan äfven andra, hvilka inom Utskottet tillstyrkt bifall till det samma, hafva här trott sig finna den svåraste stötestenen. Momentet stadgar nemligen, att den skada, som af renhjörd kan på utmark åstadkommas, skall af de Lappar, hvilka inom distriktet hafva sitt tillhåll, gemensamt ersättas. Man har sagt, och detta med skäl, att genom denna föreskrift Lapparnes från gamla tider egande betesrätt skulle blifva i betydlig mån inskränkt. Jag ber dock få erinra, att, enligt momentets ordalydelse, denna ersättningsskyldighet inträder först i det fall, att jordens egare eller innehafvare genom den skedda skadan kommit i saknad af erforderligt bete för sina egna husdjur. Föreskriften gäller således endast de närmast kring nybygget belägna egorna, hvilka nybyggaren sjelf begagnar för sina kreatur, och det måste vara lika lätt för Lapparne att afhålla sina hjordar från dessa utmarker, som från de i kodicillen omtalade multebärs- och hjortronmyrar, hvilka ofta ligga midt inne i betesmarken och hvilka Lapparne, enligt kodicillen, äro skyldiga att skona.

Tvänne af Utskottets mest framstående ledamöter, hvilkas åsigter, såsom naturligt är, i denna Kammare ega stort gehör, hafva, på anförda skäl, tillstyrkt uppskof med lagens antagande. Af deras i frågan afgifna reservationer framgår, att hufvudskälet, hvarföre de ej velat tillstyrka lagen, har varit, att de önskade afbida fullbordandet af de pågående mättings- och kartlägningsarbetena i Tromsö amt, hvilka från norsk sida

blifvit företagna i och för den mycket omtalade distriktsindelningen. Först sedan dessa distrikt blifvit uppmätta, indelta och kartlagda, först då är det, enligt deras mening, möjligt att med någon säkerhet bedöma, huru lagen kommer att i verkligheten taga sig ut; först då kan lämpligheten af distriktsväsendet afgöras och hela saken tagas i ett fullständigt och moget öfvervägande. Jag har varit i tillfälle att se den karta, som blifvit uppgjord öfver distriktsindelningen i en del af Tromsö amt, men jag får säga, att det för bedömandet af, huruvida dessa distrikt äro för Lapparne bekväma, huruvida vaktandet af renarne med afseende på den odlade jorden är förenadt med större eller mindre svårigheter, eller huruvida distriktsindelningen är så utförd, att dertill tjenliga naturhinder lemna säkerhet för, att renarne icke löpa in från det ena området på det andra, fordras ett skarpsinne, mycket större än det, som kommit på min lott. För att kunna afgöra allt detta, måste man ega en lokalkänedom, som endast på ort och ställe, men icke genom studium af kartan, kan vinnas. Jag tager därför för gifvet, att Lag-Utskottet, äfven sedan kartarbetet blifvit fullbordadt och distriktsindelningen utförd, skall vara lika litet i stånd att bedöma lagens nytta och betydelse för Lapparne, som i denna stund. En af reservanterne, Herr Carlén, säger uttryckligen, att man bör förbida den tid, då de i Sverige och Norge pågående arbetena med uppgörandet af så kallade Lappgränser hunnit afslutas.

För min del har jag mig visserligen bekant, att ett sådant arbete i Sverige pågår, men måste bestrida, att det ens blifvit påtänkt i Norge. Derstädes är det för närvarande icke fråga om annat än uppdragandet af gränserna för betesdistrikterna, således ej om bestämmandet af några Lappgränser i svensk mening. Hela operationen gäller bestämmandet af de områden, inom hvilka den gemensamma ansvarigheten för Lapparne skall ega rum.

Af denna fråga om Lappgränserna föres min tanke fram till en annan paragraf i förslaget, den 25:te. Några reservanter, och bland dem äfven jag, hafva inom Utskottet förordat det tillägg till denna paragraf, enligt hvilket den, vid i framtiden möjligen skeende utbyten af betesland, åt Lapparne en gång anvisade marken ej sedermera skall vara underkastad något intrång från nybyggarnes sida, utan alltid få af Lapparne till deras renars underhåll begagnas. Afsigten med detta tillägg är naturligtvis att gifva ett bestämdare uttryck, än som skett i Kongl. Maj:ts förslag, åt Lapparnes rätt att, der utbyte af betesmark försiggått på grund af Konungens pröfning, få förblifva i orubbad besittning af det åt dem såsom ersättning anvisade området. Derigenom att lagen för all framtid tillförsäkrar dem ett ostördt begagnande af dessa marker, skulle efter hand en verklig "kulturgräns" uppkomma, öfver hvilken nybyggarne ej hade rätt att framtränga. Dermed vore, efter min uppfattning, ett stort steg framåt taget för Lappstammens bevarande från att blifva undanträngd och tillintetgjord.

Kunna vi, trots alla bemödanden, nu icke förskaffa oss den aldri bästa lag vi kunna önska, så torde det dock vara skäl att taga emot hvad som bjudes, en lag, som, oakadt alla sina brister, vida bättre än kodicillen är egnad att reglera rättsförhållandena inom dessa aflägsna bygder. Efter min uppfattning finnes det tvänne skäl, som göra, att man borde

besinna sig, innan man förkastar detta förslag. Det första är, att, såsom vi nogsamt känna, största delen af de betesmarker, som ifrån svensk sida genom kodicillen af år 1751 blifvit de norska Lapparne tillförsäkrade, för dem gått förlorad derigenom att Ryssland, sedan Sverige åt denna makt afträdt Finland, företog sig att stänga de vidsträckta finska lappmarkerna för båda grannländernas nomader medelst den ryktbara gränsspärningen år 1852. Följden af allt detta var, att norska Finmarkens Lappar kommo i stor betesbrist samt nödgades att öfverflytta till Sverige, dels genom att kringgå, dels genom att smyga sig igenom gränsbevakningen. Såväl dessa nykomna, som ock de svenska Lappar, hvilka förut plägat söka sommarbete för sina renar norrut i Finmarken, kastades nu samt och synnerligen på Tromsø amt, hvarigenom förökade anledningar till tvister och konflikter med nybyggarna uppkommit. Norrmännen skulle, ej utan skäl, kunna säga, att Sveriges afträdande af Finland i väsendtlig mån rubbat de förhållanden, som bildade grundvalen för 1751 års kodicill. Det andra skälet, som bör afhålla oss ifrån att visa omedgörlighet i denna fråga, är en eventualitet, som, efter min mening, mycket lätt kan inträffa. Norrmännen torde nemligen tröttna vid att år ifrån år vänta på vår medverkan vid undanrödjandet af de öfverklagade missförhållandena samt företaga sig att lagstifta på egen hand. Denna utväg kan dem ej förmenas; och tror man väl, att man på det sättet skall erhålla en för Lapparne förmånligare ställning än den, som genom den föreliggande lagen beredes dem?

För mig återstår blott att framställa några anmärkningar mot den ändring Utskottet ansett sig böra göra i 28 § i det af Kongl. Maj:t framlagda lagförslaget.

Jag anser nemligen den derstädes intagna bestämmelsen synnerligen olämplig, enligt hvilken denna lag efter fyra års tid kan ensidigt af det ena riket uppsägas, så att den tolf månader derefter förlorar all gällande kraft. Denna uppsägbarhet skulle verka derhän, att lagen förlorade all sin kraft och nytta, dels emedan en dylik bestämmelse aldrig är egnad att gifva en lag det anseende, den bör ega, dels emedan särskildt denna lag förutsätter uppmätning och kartering af vidsträckta trakter samt expropriation af jord, allt saker, som kosta penningar och i sanning ej företagas, om man ej har utsigt att dermed åstadkomma ett varaktigt och bestående gagn. Då derjemte i nyssnämnda paragraf stadgas, att, derest icke inom tolf månader, efter det uppsägning skett, någon öfverenskomelse mellan båda rikena kunnat träffas, 1751 års kodicill ånyo skall uppstå ur sin graf och ega gällande kraft, så kan jag för min del ej biträda ett dylikt stadgande. Denna traktat har nemligen under hela sin tillvaro och i synnerhet under de sista decennierna af densamma visat sig sakna förmåga att upprätthålla rättstillståndet i dessa bygder, och nu hoppas man, att den efter fem års bortovaro skall kunna träda fram på nytt och fungera såsom lag. Skall våldet regera, så kan det rätt så gerna framträda ohöljdt som iklädt trasorna af en gammal förmultnad traktat.

Jag har nu yttrat mig om denna fråga och får till sist uppriktigt säga, att, ehuru jag för min del gerna vill träda Norrmännen till mötes så mycket som möjligt, jag dock i detta fall företrädesvis sett på, att man e må träda Lapparnes rätt för nära. När alla offentliga och enskilda

underrättelser gifva vid handen, att våldet herrskar och rätten ligger nere i dessa aflägsna bygder, då frågar jag, om det ej är skäl att se dessa, som utgöra den svagare parten, till godo genom att nu antaga en lag, som, ehuru ofullständig den än må vara, likväl gifver några bestämda hållpunkter för lagskipningen och så ordnar rättsförhållandena deruppe i Norden, att de stridande parterna å ömse sidor kunna låta vapnen falla. Om dessutom de båda statsmakterna bifalla hvad Utskottet i 2:dra punkten af detta utlåtande tillstyrkt och således de svenska Lapparne, vid de rättstvister de kunna få att utföra under sin vistelse i Norge, blifva i tillfälle att erhålla nödigt biträde, så tror jag, att genom den nu föreslagna lagen tillståndet skall blifva ojemförligt bättre, än om Lapparne fortfarande skola sucka under de förhållanden, som framkallats af 1751 års gränsetraktat.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag, dock med det tillägg till 25 §, som i Herr Ribbings, af mig biträdda, reservation blifvit föreslaget.

Herr Bexelius: Jag ber att i korthet få instämma med Herr Almqvist. Jag anser nemligen, att det nu föreliggande förslaget skall komma att ställa Lapparne i ett långt sämre rättstillstånd mot de inkräktande nybyggarne än nu är händelsen. Jag vill dock ej inlåta mig på någon närmare granskning af förslaget i dess helhet, utan ber endast få lägga Herrarne på hjertat, att dessa Lappar icke äro vid Riksdagen representerade, hvadan det ock ej kan vara skäl att, dem oåtsporadt, nu antaga ett lagförslag, hvilket helt och hållet sätter vapen i hand på nybyggarne och deremot lemnar Lapparne alldeles rättslösa.

Jag yrkar bifall till det af Herr Carlén i hans reservation formulerade förslag till beslut i detta ämne.

Herr Hæggström: Till Herr Almqvists långa och sakrika anförande i denna fråga, har jag föga att tillägga. Jag ber endast att få fästa uppmärksamheten derå, att man enligt min tanke icke haft fullt skäl att tillskrifva 1751 års kodicill de tvister och fejder, som varit råddande mellan nybyggarne och Lapparne, och att densammas stadganden icke skulle betrygga Lapparnes rättigheter. Felet ligger deremot hos dem, som vid dessa stadgandens handhafvande och tillämpning icke ställt sig desamma till efterrättelse, ty om man rätt tillämpat 10 § i denna kodicill, så synes det mig klart, att nybyggarne icke kunnat få ohejdadt fortgå i sitt inkräktande på Lapparnes rätt, och hade man nu vid framläggande af förslag till ny lag mera hållit på 10 §, så hade man icke behöft att sätta något annat i stället. Af motiveringen i Utskottets Betänkande synes att äfven Utskottet sjelf icke varit fullkomligt öfvertygad om det nya förslagets företräde framför 1751 års kodicill. Jag för min del befarar, att rättstillståndet för Lapparne skulle genom ifrågavarande lagförslag blifva sämre än förut, ty nu har man gjort allt, för att skydda nybyggarnes rättigheter gent emot Lapparne, men icke i samma förhållande tillgodosett de sistnämndes rättigheter. Beträffande nybyggarne, är förhållandet sådant, att de behöfva Lapparne, men Lapparne behöfva icke nybyggarne, utan långt innan nybyggarne trängt upp mot fjellen och in på betesmarkerna derstädes funnos Lapparne der och redde

sig väl. En föregående talare har redan erinrat, att Lapparne icke ega några representanter i denna församling. Vid sådant egendomligt förhållande synes det mig vara lämpligt att höra Lapparne i saken, innan man beslutar sig för det nya lagförslagets antagande, och man kunde ju i detta afseende infordra upplysningar från Lapplänsmännen och prester-skapet. Nu känner man icke Lapparnes tanke om förslaget. Några af den för ordnandet af ifrågavarande rättsförhållanden tillsatta komités ledamöter hafva visserligen under sammanträdet i Norge, heter det, samtalat med några Lappar om saken, men dessa Lappar hafva icke varit så *många*, att man med skäl kan antaga, att deras åsikter innefattat ett uttryck af den allmänna meningen bland Lapparne rörande de af komi-téen föreslagna stadganden.

De anmärkningar, jag har att framställa emot ifrågavarande lagförslag, afse förnämligast bestämmelsen om en gemensam ansvarighet för Lapparne i händelse af skada å nybyggarnes egor. Man säger väl, att detta stränga stadgande är nödvändigt, för att skydda nybyggarnes rätt till skadeersättning i följd af svårigheten att bevisa hvilkens eller hvilkas renar förorsakat skadan; men då nybyggaren, som under Lapparnes genomresa fått skada å sina egor, skall för densammas besigtigande och värdering tillkalla två ojäfvige män, så väljer han naturligtvis dertill två nybyggare, och huru ojäfvige dessa med samma intressen som han kunna blifva, inses lätt. Derigenom blir Lapparnes rätt icke fullt tillgodosedd. Ofta inträffar skada genom nybyggarnes egna kreatur, och då skylla naturligtvis nybyggarna på Lapparne och deras renar. Och man har likväl föreslagit gemensam ansvarighet för Lapparne!

Jag finner således för min del stora betänkligheter vid att antaga det ifrågavarande lagförslaget, och förenar mig i det af Herr Bexelius framställda yrkande.

Herr *Bäckström* förenade sig i detta anförande.

Herr *Carlén*: Vi hörde i går från statsrådsbänken en sats uttalas, som af alla lärar erkännas såsom riktig, nemligen att, innan man byter ut hvad man eger eller ändrar de stadganden som finnas, man i allmänhet bör vara säker på två saker: den ena, att de bestämmelser, som redan finnas, verkligen äro otillfredsställande, och den andra, att de stadganden, hvilka skola träda i de förras ställe, verkligen blifva tillfredsställande. Tillämpar jag denna sats på förevarande fråga, så tror jag att endast den ena betingelsen är förhanden, nemligen den förra; ty det nödgas jag medgifva, att de nuvarande bestämmelserna i fråga om Lapparne ej äro rätt tillfredsställande, ja! jag ger en föregående talare rätt i hvad han yttrade, eller att nuvarande stadganden icke kunnat hindra snart sagdt ett krigstillstånd att uppstå mellan nomaderna och de bofaste nybyggarna. Det är dock, efter hvad jag hört från tillförlitligt håll, för närvarande ej ett så svårt och brinnande krig mellan dessa båda parter, som för något år sedan; dag efter dag synes tvärtom tillståndet i någon mån förmildras, så att det numera kan betraktas snarare såsom ett vapenstillestånd, hvilket torde uppkommit i följd deraf, att man å ömse sidor nu vet, att det är allvarligt fråga om att genom ny lagstiftning rätta be-

fintliga missförhållanden. För min del tror jag derföre, att vi böra i någorlunda lugn kunna afgöra saken och icke behöfva förhasta oss. Dessutom är det icke rätt förståndigt af en krigförande part att genast nedlägga vapen och gifva sig på nåd och onåd, hvilket jag anser att vi skulle göra, om vi nu antaga Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne med eller utan de af Utskottet föreslagna villkor och förändringar. Några svårare stridigheter mellan Lappar och nybyggare lära ej ega rum annorstädes än i Tromsö amt, isynnerhet den del af detsamma, som ligger mera inemot kusten. Dessa stridigheter biläggas säkrast genom att så vidt som möjligt skilja Lappar och nybyggare, och då man redan börjat uppdraga och utstaka så kallade Lappgränser derstädes, synes det vara en mycket olämplig tidpunkt, att just nu förändra den befintliga lagen, som, om den också ej betydtt så mycket till Lapparnes skyddande, dock enligt bokstafven erkänner deras gamla rätt. Det är godt och väl att den föreslagna nya lagen kan blifva bättre, om den på ett välvilligt sätt tillämpas, men hufvudsaken är dock, att den i den nya lagen ifrågasatta distriktsindelingen blir väl ordnad, ty derförutan finnes ingen säkerhet derför att lagen kan för Lapparne anses tillfredsställande. Genom den karta öfver distriktuppmätningarne med tillhörande beskrifning, som för Utskottet varit tillgänglig, kan man väl redan nu få ett begrepp om de afsedda Lappdistriktens beskaffenhet; men det är ej nog att på en karta finna yttinnehållet utmärkt, eller beräkning öfver den mark, som för renarnes bete kan vara erforderlig, samt de utmarker, hvilka af staten skulle inlösas; man måste äfven sättas i tillfälle, att på marken taga förhållandena i betraktande, för att derigenom kunna bedöma huruledes distriktsindelingen kommer att verka.

Som jag i min reservation onnämunt, synes mig alldeles gifvet, att Lapparne ega rättighet att få tillräckligt bete för sina kreatur, och det är, i min tanke, fåfängt att invända, att sådant skulle utgöra ett hinder för nybyggarnes odlingar.

Försynen har nemligen så ordnat, att det är alldeles omöjligt för nybyggarne att helt och hållet förmena Lapparne denna rätt, enär det finnes ofantliga marker, som ej på annat sätt kunna tillgodogöras, än att använda dem till renbete, och ett försök å nybyggarnes sida att inkräkta på dessa marker skulle straffa sig sjelft. Men det finnes bland dessa marker sådana, att Lapparnes rätt dock ej vore skyddad derigenom, att de anvisades uteslutande till dem. Om t. ex. Lapparne hänvisades till en del högt belägna platser, hvilka under vissa årstider äro för dem särdeles lämpliga, men der inom ett trångt område året om innestängdes, skulle kunna hända att Lappen, som är van vid ett fritt lif, småningom förtvinade och hans renhjordar förgingos. Andra trakter finnas, som äro lämpliga både för Lappar och nybyggare. Befinnas dessa nödvändiga för de förra och kunna de undvaras af de sednare, derest de kunna erhålla ännu bättre på annat ställe, så fordrar rättvisan, liksom nu gällande lag, att Lappen ej derifrån förtränges. Att ännu bida något litet och se tiden an, till dess förhållandena härutinnan hinna utredas och ordnas, synes derföre synnerligen angeläget. Jag har ingen fruktan för utgången. Ty det har redan visat sig, att tillmötesgåendet från norska sidan ej varit ringa. Den norske landtmätare, hvilken uppmätt en del af Tromsö, har i väl-

villigaste syfte fullgjort sitt uppdrag, och om så fortgår, är jag öfvertygad att distrikten blifva så ordnade, att Lapparne dervid skola finna sig särdeles väl. Fortgå arbetena som hittills, torde redan inom ett eller ett par år hela Tromsö amt vara uppmätt i distrikter, ty redan nu är mer än hälften af detta arbete fullbordadt.

Ingenting är emellertid säkert. Det kunde ju hända, att distriktsanordningarne i sin fortsättning misslyckades. Jag har i min reservation fästat uppmärksamheten deraf, att uppfattningen om Lapparne är mycket olika i Sverige och i Norge. Det är naturligt, att man i Sverige ej anser Lappen göra något ondt utan tvärtom godt. I Norge deremot ser man i allmänhet måhända Lappen endast med oblida ögon, såsom åstadkommande endast skada och olägenheter. Det är möjligt att denna opinion från nybyggarne sprider sig till tjenstemännen och auktoriteterna, samt från dessa till regeringen. Detta kan verka derhän, att man väl aldrig underlåter att gå fullt rättvist och lagenligt till väga, men dock vid tillämpningen af lagarne ej lifvas af den skonsamma välvilja, som dock måste förutsättas, om den föreslagna lagen ej skall försämrå i stället för att förbättra Lapparnes ställning.

Såsom ett argument i denna fråga, riktadt mot dem, som förfäktat Lapparnes rätt, har ofta talats om civilisationens rättighet att besegra barbariet. Det är en sanning att civilisationen uttränger och bör uttränga barbariet, men om man vill deraf draga den slutsats, att Lapparne böra utträngas af nybyggare, bestrider jag satsens tillämpning. Det är nemligen icke med Lappen såsom med Indianen, att han är oemottaglig för civilisationen, långt derifrån. Det är känt att Lapparne fordom hade stor benägenhet för spirituösa drycker, och att de i denna last gingo till samma ytterligheter som Indianen. Men det fauns för några tiotal af år sedan i svenska Lappmarken en prest, om hvilken troligen alla Norrländingar hört talas; hans namn var Læstadius. Denne upphäufde ett väckelserop, som skallade vida omkring och blef ett stridsrop. En häftig strid uppstod inom Lappmarkerna emot dryckenskapslasten, och den slutade dermed att tusentals Lappar, efter att förut hafva funnit sin högsta njutning i elddrycken, helt och hållet afsvuro förtärandet af allt spirituöst. Jag frågar, om en race, som visat sig mäktig af en sådan uppoffring, kan anses oemottaglig för civilisationen? Dessutom är det ett faktum, att Lapparne icke äro obenägna för fasta bostäder, utan att de under vintern vistas på fasta platser och sysselsätta sig med handaslöjder samt för öfrigt skicka sig som annat folk. De gå alltjemt framåt i intellektuellt hänseende, och tjenstefolk från Lappmarkerna berömmes såsom det bästa man kan få. Det är ej ett berättigadt anspråk af den så att säga fastboende civilisationen att vilja uttränga och tillintetgöra en sådan nomadrace och dermed förfara de rika häfvor, som Försynen öst ut öfver dessa bygder och hvilka endast kunna af nomader upphemtas. För öfrigt skulle det för något hvar blifva en stor afsaknad, om Lappen och med detsamma renen ej längre funnes till. Jag väljar till de herrar, som tycka om renstek, att icke tala om renost och renmjölk. Äfven de, som tycka om nybyggarne, skulle komma att sakna Lappen; ty om ej renar funnos, så funnos ej heller Lappar, och om ej Lappar, mångenstädes ej heller nybyggare.

Då jag sålunda för min del ej kan finna skäl att nu antaga en lag, som skulle hvila på Lapparne tyngre än den nuvarande, kan jag ej biträda det föreliggande förslaget. Ty händelsen är den, att om man genomgår detta förslag har man svårt att finna en enda paragraf, som ger Lapparne någon ny rätt, till vederlag mot de nya förmåner, som gifvits nybyggarna på Lappens bekostnad. I detta afseende åberopar jag föreskrifterna om gemensam ansvarighet, inskränkning i betesrätten och distriktsindelningen. Nu kan visserligen i den sistnämnda äfven finnas fördel för Lapparne, men endast en problematisk fördel, om nemligen indelningen med välvilja anordnas. Då jag ingalunda afser ett definitivt afslag, beklagar jag att våra konstitutionella förhållanden icke tillåta oss att göra hela denna fråga hvilande, hvilket jag annars helst skulle önskat. Det låter sig emellertid ej göra, och därför måste jag vidhålla min reservation. Hela motiveringen af densamma visar, att jag endast önskar uppskof, och då den enda formen därför är den i min reservation föreslagna, yrkar jag, i likhet med Norrlands-representanterna, bifall dertill.

Herr Hörnfeldt: Då jag i denna fråga icke eger tillräcklig sakkännedom, kan jag icke inlåta mig på bedömandet af det nu föreliggande förslaget till en författning rörande Lapparne i den utsträckning jag önska, men jag är dock övertygad derom, att man vid blott en genomläsning af förslaget lätteligen funnit att nybyggarnes rätt emot Lapparne blifvit allt för mycket tillgodosedd. Ett stadgande, som synnerligen fäst min uppmärksamhet, är det om gemensam ansvarighet för skada, hvarom 9 § 3 mom. handlar. Jag ber att få uppläsa detta moment. Denna solidariska ansvarighet skall uppenbarligen blott leda till oenighet och osämja Lapparne emellan, och man bör, enligt min tanke, noga akta sig för att genom lagstadganden uppväcka split och söndring bland dessa nomader. Lika med Herr Carlén tror jag, att vi icke böra antaga ifrågavarande lagförslag, innan de arbeten med indelning och uppmätning af distrikten, som för närvarande pågå, blifvit fullbordade. Derjemte finner jag, för min del, det vara särdeles önskvärdt, att regeringen under tiden infortrade utlåtanden från landstingen i de norra länen rörande nu föreslagna lagstadganden, af hvilka utlåtanden en god belysning af frågan om berörda stadgandens lämplighet sannolikt skulle kunna vinnas. På grund häraf får jag för min del yrka afslag på Utskottets förslag och bifall till Herr Carléns reservation.

Grefve Sparre: Det är obestridligt, att lösningen af den nu föreliggande frågan är förenad med många och stora svårigheter. Det Kongl. förslaget innebär en anvisning till dennas lösning och utstakar en väg, som i många afseenden kan beträdas. Jag är också, i likhet med en föregående talare, af den åsigt att, då den af norska regeringen påbörjade uppmätningen och indelningen af uppsyningsdistrikten med thy åtföljande åtgärder blifvit fullbordad, ifrågavarande lag skall kunna godkännas med en och annan modifikation. En talare i denna Kammare har med mycken tillstyrka lagens antagande. En talare i denna Kammare har med mycken värma sökt ådagalägga, att 1751 års kodicill icke är tillfredsställande utan visat sig ega bristfälligheter. Mine Herrar! det är icke ovanligt att man

upptäcker brister i en lag, synnerligast en sådan som skall bestämma rättsförhållandena mellan två särskilda folkstammar och olika nationaliteter. Men derom är icke nu fråga; ty jag medgifver att 1751 års kodicill tarfvar förbättring, men frågan är, om det lagförslag, som nu föreligger, på ett tillfredsställande sätt undanrödjer svårigheterna, så att de anmärkta tvisterna emellan nybyggarna och Lapparne må kunna för framtiden undvikas och icke ställer saken så, att tillståndet blir för Lapparne värre än förut. Ty på samma gång den ärade talaren sagt, att det nuvarande tillståndet är olidligt, har han medgifvit, att Lapparne och deras renhjordar under några år i högst betydlig mån tillväxt, och att renarnes antal för närvarande uppgår till icke mindre än 150.000 mera än för några år tillbaka. Det är visserligen sannt, att en del af dessa Lappar kommit öfver från den norska sidan mot Ryssland, men i alla fall visar det sig, att förnämligast på 1860-talet och just då klagomål förspordes öfver de olägenheter, 1751 års kodicill skulle hafva medfört, en högst betydlig tillökning egde rum, och det är således icke gifvet, att de öfverklagade olägenheterna hindra Lapparnes tillväxt och förkofran. Herr Alnquist har uppgifvit, att tillståndet förbättrats under de sednare åren, och att han icke hört några klagomål under sednaste tiden. Jag har velat åberopa detta blott för att dermed bemöta den invändning, att 1751 års kodicill och det nuvarande tillståndet äro af den beskaffenhet, att man är nödsakad att antaga nästan hvad slags lag som helst för att komma ifrån den nu gällande. Då nu lyckligtvis detta ej är förhållandet, så hafva vi att tillse om den nya lagen innehåller nödiga garantier för betryggande af Lapparnes rättigheter i förhållande till nybyggarna. I detta afseende ber jag att, med anledning af en representants från Norrland anmärkningar mot den föreslagna bestämmelsen om gemensam ansvarighet för Lapparne i vissa fall i fråga om skada, få tillkännagifva, att jag måste medgifva, att denna grundsats, på hvilken hela lagförslaget synes nästan hvilat, måste bibehållas. Det är nemligen nästan icke tänkbart, att nybyggaren alltid skall blifva i stånd att upptäcka egaren till det eller de djur, som förorsakat skada å hans egor, och det blir således icke möjligt att undvika bestämmelsen om gemensam ansvarighet. Denna grundsats finner jag mig således nödsakad att godkänna; men på samma gång som jag medgifver att en så väsendtlig förmån inrymmes åt nybyggarna — och huru väsendtlig denna fördel är synes deraf att, såsom vi alla veta, ett dylikt stadgande icke finnes i den för Sveriges öfriga innebyggare gällande lag om egors fredande emot skada af annans hemdjur, utan vi måste, då sådan skada skett, söka reda på egaren till det djur, som åstadkommit skadan, äfven om detta sökande är aldrig så svårt — är det vår skyldighet att tillse, att den nya lagen i öfrigt icke blir sådan, att Lapparnes ruin derigenom befordras, och af denna anledning har jag i likhet med den näst siste talaren påyrkat, att den distriktsinnehing, den norska regeringen redan påbörjat, fullbordas, innan vi godkänna lagförslaget. Jag anser detta vara en rättighet från svenska statens sida, ty 1751 års kodicill gifver Lapparne rätt att, såsom orden lyda: "höst och vår flytta öfver gränsen och att dervid till underhåll för sig och sina djur begagna land och strand lika med landets egna undersåter". Jag erkänner dock, att begagnandet af denna rättighet i dess fulla utsträckning

skulle leda till den orimlighet, att nybyggens anläggning derigenom förhindrades; men då Norrmännen således äro ur denna synpunkt moraliskt berättigade att fordra en begränsning af detta stadgande, så är man likväl från svenska statens sida berättigad att, när fråga uppstår om ändring i en traktat, som till sin tolkning kan blifva sådan, medgifvande af en inskränkning, tillse att Lapparne på något sätt få någon ersättning för dessa medgifvanden. Derföre har man föreslagit distriktindelningen och nu är det blott fråga om att uppskjuta lagförslagens antagande, till dess att man får se huru denna indelning i verkligheten slår sig ut. Jag har medtagit en karta, som blifvit oss benäget tillställd genom norska Statsministern, och jag ber att nu få förevisa densamma. På denna karta äro distrikten utmärkta: de med gul färg belagda delarne äro renbetena och de deremellan liggande hvita punkterna äro nybyggen. Jag hemställer nu, om det är möjligt att vakta renarne på dessa smala sträckor, som här äro med gul färg utmärkta. Det förefaller mig svårt nog att vakta äfven de tamaste djur på så smala sträckor, och det är således, enligt min tanke, nödvändigt, att de mellanliggande trakterna exproprieras. Jag tillåter mig att fästa uppmärksamheten derå, att man i Norge sett saken på samma sätt och är betänkt på samma åtgärd. Den kommission, som varit nedsatt för att reglera Lapparnes förhållanden i den till ryska gränsen stötande Finnmarken, har nemligen föreslagit en sådan expropriation, och man har gjort framställning derom till norska stortinget. Jag ber att ur denna framställning få uppläsa följande:

Efter Commissionens Formening gaaer det ikke an at omgaae Ondet ved at forbyde Fjeldfinnerne Adgang til Søkysten eller henvise dem til enkelte Strækninger med Udclukkelse fra visse andre, fordi en saadan Isolering deels vilde være en *voldsom Tilintetgjørelse af ældgamle Rettigheder*, deels vilde bringe en fuldstændig Urede i deres Økonomi, der idetmindste for Tiden afhænger af en uhindret Flytningsret. Den Foranstaltning, som Commissionens Medlemmer efter den Overveielse, hvortil dette Punkt, der efter deres Formening udgjør Sagens Hovedspørgsmaal, har givet Anledning, principalt have bragt i Forslag, bestaaer i, at der ved Indløsning paa Statskassans Bekostning *inddrages fra privat Eiendom, i fornødent Fald ved tvungen Afstaaelse, saadanne Strækninger, hvis Belliggenhed medfører særegne Vanskeligheder for Renhjordenes Færogning*, hvorved vil opnaaes, at det Rum, som Fjeldfinnerne maae have deres Opmærksomhed henvendt paa, bliver mindre, og al Anledning til byrdefulde Erstatningskrav for Skadetilføjelser paa fjerne Udslaatter og deslige vil bortfalde.

Det framgår häraf, att man funnit det vara för Lapparne under somliga tider alldeles omöjligt eller åtminstone högst svårt att vakta renarne så att de icke åstadkomma skada, utan på samma gång som man erkänner Lapparnes urgamla rättigheter, motsvarande just dem som i 1751 års kodicill blifvit de svenska Lapparne tillförsäkrade, inser man, att det enda sättet för olägenheternas afhjelpande består deruti att på statens bekostnad inlösa de sträckor, hvilkas läge medför de största svårigheter för renhjordarnes behöriga vaktande. Detta betyder med andra ord, att man måste exproprieras just dessa hvita punkter, som jag nyss på kartan utpekade, för att uppnå nyssnämnda ändamål. Hvarken i det förslag, som

den för öfverseende och förbättring af 1751 års codicill tillsatta komitéen afgifvit, eller i det nu föreliggande lagförslaget finner man dock något tal om att exproprierade andra trakter än renvägarne, och då man icke föreslagit att inlösa sådana smala sträckor, som dem jag utvisat, men ändock vill stadga gemensam ansvarighet för Lapparne vid fråga om skadeersättning, kommer ett dylikt stadgande att leda till orimlighet. Jag tvifvar icke på norska regeringens benägenhet för sådana åtgärder, som att exproprierade dessa mellanliggande områden, men från svenska statens sida är man enligt min tanke berättigad att erhålla visshet derom, att sådana åtgärder vidtagas, hvarom man åtminstone för närvarande icke sett någon antydning i den svenska komitéens förslag. Då man under reglering af de norska Lapparnes i Finnmarken förhållanden erkände Lapparnes urgamla rättigheter till flyttning och oinskränkt begagnande af betesmarkerna, så äro vi på svensk sida berättigade att framställa det anspråket, att då vi skola afstå från ett *allmänt* begagnande af betesmarken, distrikten bestämmas så att bevakningen af renhjordarne icke omöjliggöres.

Beträffande den inskränkning i Lapparnes betesrätt det nu föreliggande lagförslaget gör, tillåter jag mig att särskildt fästa uppmärksamheten på 9 § 4 mom., hvars första punkt lyder sålunda: "Skada å utmark, som ej ofvan är omnämnd, ersättes jemväl efter ofvan stadgade grunder, dock endast i det fall att jordens egare eller innehafvare genom densamma kommit i saknad af erforderligt bete för sina hemdjur". I 1751 års kodicill talas icke om skada å utmark, utan blott likasom i det nya lagförslaget 9 § 2 mom. å åker, äng, utängsslätter, växande skog eller hjortronland. Här har man nu ytterligare föreskrifvit ersättningsskyldighet för skada å utmark. För att nu lemna en framställning om huru detta stadgande i 9 § 4 mom. skall i verkligheten komma att taga sig ut, ber jag att ur den af norske agronomen Häuckland afgifna berättelsen öfver en af honom efter offentligt uppdrag under nästlidna års sommar verkställd resa genom Tromsö amt få anföra ett bevis på nybyggarnes inkräktning på Lapparnes betesrätt. Han berättar nemligen följande:

Det forste Niels Bjørnstad — Kirkesdalens forste Beboer—byggede sin Sæter i Iselvdalen, boede aarlig lige fra Vaaren til Høsten 5 Lappefamilier, der tilsammen havde omkring 5,000 Ren. Slaatterne vare den Gang ubetydelige og Lapperne vare velvillige; Alt gik af i god Orden, og forsikrede Bjørnstad, at der ingensinde opstod Trætte. For tiden er der: Bakkehaug Sæter med 15 Kjør, — — — tilsammen 71 Kjør, foruden Ungkreature og Smaafæ, som havne her circa 60 å 70 Dage". Nu finner man otvifvelaktigt det vara alldeles klart, att, då nybyggarna ega rätt att låta sina kreatur beta på den utmark, som af Lapparne i urgamla tider begagnats, det icke blir särdeles mycket kvar för Lapparnes hjordar, ty 71 kor beta temligen mycket på en sommar, och derföre har man väl lagt alltför stor makt i nybyggarnes hand genom bestämelsen, att Lapparne skola ersätta den skada å utmark, som uppsår derigenom att de icke kvarlemnade tillräckligt bete för nybyggarnes hemdjur. Det är dessutom högst sannolikt, att, då denna skada kommer att bedömas af andra nybyggare, saken alltid kommer att afgöras sålunda, att man finner det kvarlemnade betet otillräckligt för nybyggarens kreatur och att Lappen får ersätta skadan. Detta stadgande kan således i praktiskt afseende icke an-

ses lämpligt, och jag har äfven reserverat mig mot detsamma. Men om ändring göres härutinnan och distriktindelningen verkställes så att bevakningen af renarne möjliggöres, så anser jag att lagen kan i öfrigt antagas, med de modifikationer blott som blifva en följd häraf.

Jag ber äfven att få yttra några ord i anledning af hvad en värd talare i likhet med flere andre reservanter inom Utskottet anfört, och hvilket å deras sida betraktas såsom ett riktigt kardinalargument för nödvändigheten af det nya lagförslagets antagande med några af desse reservanter ifrågasatta förändringar, nemligen att afträdandet af Finland gjort omöjligt för Sverige att å sin sida uppfylla den i 1751 års kodicill åt norska Lappar utlofvade renbetesrätten i den omfattning och mening, som vid affattandet af nämnda kodicill afsågs, och att det således skulle bero på Norrmännen att ensidigt stadga de bestämmelser rörande Lapparne i Norge, som Norrmännen kunde finna för godt att föreskrifva. Jag kan för min del icke finna att, om Sverige med en annan makt ingått en traktat rörande en viss del af sitt land och sedermera förlorar en del af det område, hvilket traktaten angår, det i och med detsamma får anses gifvet att traktaten rörande den återstående delen af området upphört att vara gällande. Men om man, i likhet med reservanterna, antog detta vara ett faktum, så kommer man dock till ett helt annat resultat, nemligen att icke blott 1751 års kodicill, utan *hela gränsetraktaten* af nämnda år upphört att ega gällande kraft; ty tredje artikeln i gränsetraktaten lyder sålunda: "Ingenthera Cronorne — — —; men som ömse sidors Lappar behöfva begge Rikens Land till theras Rendjurs uppehälle, så har man i anseende till them öfverenskommit om sådane inrättningar, som uti thenne Gräntse-Tractats Förste Bihang eller codicill innehålles", och åttonde artikeln stadgar att "Föregående Gräntze-Tractat tillika med thess tillhörande bihang eller codiciller, *hvilka äro af lika kraft, som the uti thenna Tractat ord ifrån ord voro införde*, skal — —". Då de värde reservanterne således påstå, att 1751 års kodicill upphört att gälla i följd af Finlands afträdande, så måste de äfven medgifva, att hela gränsetraktaten på samma gång blifvit upphäfd, och då må man göra en ny traktat med Norge, men något sådant har icke ens från Norska sidan blifvit anfördt. Om vi således gå till väga med den logiska skärpa, hvilken man är van att finna hos den ärade reservant, som författat ifrågavarande reservation, så måste vi antingen upphäfva hela traktaten eller också låta kodicillen kvarstå på samma gång som traktaten. Samme reservant har vidare yttrat, att norska staten i allt fall är alldeles oförhindrad att för sin del stifta lag i ifrågavarande hänseende, dock icke i strid med kodicillen. Jag kan icke rätt fatta detta yttrande i sammanhang med hufvudanförda argument. Kan norska staten icke stifta lag i strid med kodicillen, så måste väl densamma ega gällande kraft, och den lag som skall stiftas stå i nödvändigt sammanhang med kodicillens bestämmelser.

Jag slutar med att i korthet redogöra för de åsikter, på grund af hvilka jag för min del icke finner mig kunna för närvarande tillstyrka antagande af detta lagförslag. Jag har börjat med att erkänna, att sjelfva grundvalen för detsamma — hvilken blifvit bestridd här — eller den gemensamma ansvarigheten — synes mig vara riktigt.

Vidare skulle jag gerna hafva sett, att i lagen inkommit några så be-

skaffade stadganden, som finnas i 1751 års kodicill derom, att, vid tvister mellan nybyggare och Lappar, som anhängiggöras vid norsk domstol, skulle närvara nämndemän från båda sidor för att sålunda bilda en slags kompromiss. Det kan nemligen, såsom en talare jemväl erinrat, vara anledning att befara, att de värderingar, hvilka skola företagas, icke kunna göras med tillräcklig oväld, då spänning tilläfventyrs förefinnes mellan nybyggare och Lappar, och jag tror således, att den tanke är riktig, som i nämnda kodicill funnit sitt uttryck i bestämmelsen, att en kompromiss skall å båda sidor förordnas att derom besluta.

Jag föreställer mig slutligen, att det ej vore omöjligt att åstadkomma en rätt tillfredsställande och betryggande lagstiftning, om man ändrar tillägget i betänkandet, om ändring göres i 9 och 25 §§ i af mig angifven syftning, samt slutligen om distriktindelningen blir fullbordad och förevisad, likasom man på svensk sida framlägger sin lappgräns.

Med dessa förändringar anser jag för min del lagen vara antaglig; och då man således från svensk sida icke vill protestera mot den grund, hvarpå lagen med ömsesidigt samtycke är byggd, utan endast begär någon förändring af de anordningar, som med densamma afses, synes mig ock vara iakttagen all den grannlagenhet mot brödrafolket, som jag älskar att befordra. Man behöfver följaktligen icke afslå lagen, utan endast uppskjuta det fullständiga och slutliga afgörandet af densamma, till dess de båda i Sverige och Norge nu pågående arbetena för uppgörande af så kallade lappgränser hinna fullbordas.

Jag tillåter mig alltså anhålla om bifall till hvad jag i korthet hemställt i min reservation och som blifvit mera fullständigt utveckladt af Herr Carlén.

Herr Ribbing: Då ifrågavarande lagförslag berör ganska invecklade förhållanden, så nödgas jag begära Herrarnes tålmod, om jag skulle en något längre stund än jag önskar upptaga tiden med dess skiirskådande. Såsom medlem af Lag-Utskottet har jag ansett det vara min skyldighet att efter bästa förmåga söka sätta mig in i frågan och för Kammararen göra de framställningar, som jag funnit mig föranledd till. Jag ber till en början få fästa uppmärksamheten på — skulle sådant ock måhända anses öfverflödigt erinra — att synpunkten vid bedömande af föreliggande förslag icke kan eller får vara, vare sig den huruvida någon befogenhet eller så kallad historisk eller i kulturens fortgång grundad rätt finnes att skada eller undantränga Lapparne, ej heller den att göra eftergifter å Norrmännen. Vackra tal för att Lapparne skola skyddas och för att å andra sidan Norrmännens anspråk skola tillbakavisas äro således här lika litet, som de varit det inom Utskottet, behöfliga. Frågan gäller endast att finna en lag, som såvidt möjligt på rättvist och billigt sätt tryggar Lapparnes tillvaro och rättigheter, på samma gång den inför ordning i förhållandena mellan Lapparne och nybyggarna samt deraf härflytande sänja mellan båda parterne. Endast såvida lagen i någon mån svarar emot denna fordran, förtjenar den att antagas. Men på samma gång jag uppställer detta såsom lagens syfte, ber jag få fästa uppmärksamheten på två omständigheter vid bedömandet af det i sådant syfte framlagda lagförslaget.

Den första omständigheten är, att de allmänna rättsförhållandena mellan Lapparne och de bofasta innevävarne inom de nordligare delarne af Sverige och Norge för det närvarande är bestämdt genom den internationela traktaten af år 1751 förmedelst en till densamma särskildt fogad kodicill. Att nu begära, det Lapparne skulle få större rättigheter i sak eller hufvudsakligen utvidgade rättigheter i Norge mot hvad denna kodicill tillerkänner dem, är icke att tänka på, sedan dessa trakter i Norge blifvit så tätt befolkade mot hvad de då voro, att de norska myndigheterna tvärtom öppet förklara, det Lappväsendet numera, med den odling och bofasta befolkning, som i meromnämnda trakter finnas, i det hela för Norge är en tunga och en obehäplighet: -- man må nemligen märka, att dessa vestliga kuster vid hafvet hafva ett helt annat klimat och tillåta en helt annan ordnad odling än våra Lappmarker. Några hufvudsakligen utvidgade rättigheter mot hvad i 1751 års kodicill bestämmes må man således icke för Lapparne begära, men väl att det ofta obestämda i denna kodicill må få en närmare bestämdhet för att tjena till regel vid rättsförhållandenas ordnande, och att denna bestämdhet derjemte blir så vidt möjligt fördelaktig för Lapparne. Det enda man i detta hänseende har att se till är således, att Lapparnes förhållande i Norge genom den föreslagna lagen icke i sak blir sämre än förut, men om möjligt genom tolkningen af dess obestämda stadganden i någon mån bättre än genom kodicillen, samt derjemte att samma tolkning och på den grundade noggrannare lagbestämmelser må vara egnade att i laga form begränsa och uttrycka de ömsesidiga rättigheterna, lagen sålunda kunna på de gifna förhållandena komma till tillämpning för deras rättvisa och billiga ordnande.

Den andra omständigheten, som måste tagas i betraktande, är förefintligheten af de enorma svårigheter, som visa sig när man skall stifta en lag för att ordna gränsförhållanden mellan nomader och bofasta innevävar. Dessa svårigheter framträda, man må göra hvilket förslag som helst, och de hafva äfven på alla håll blifvit erkända. De visa den verkan, att äfven förevarande lagförslag, ehuru, efter mitt omdöme, ett väsendtligt steg till det bättre, jemfördt med kodicillen, icke desto mindre ingalunda är fritt från många obestämdheter och långt från i sådant afseende motsvarar hvad som i och för sig af en lag vore att önska, men dessa obestämdheter härflyta i grunden icke från felaktigheter i lagens affattande, utan från beskaffenheten af de förhållanden, hvilka genom lagen skola, såvidt möjligt är, rättsligt ordnas.

Jag måste således, såsom redan sagdt, ställa mig på den af flere föregående talare angifna ståndpunkten, att nemligen vid förslagets bedömande utgå från den frågan: utgör och medför, under de gifna förhållandena, ifrågavarande lagförslag, jemfördt med 1751 års kodicill, en förbättring i någon mån, eller är det en försämring af Lapparnes rättsförhållanden till de bofaste? De anmärkningar, som i ena eller andra hänseendet blifvit gjorda, låta sammanfatta sig i vissa hufvudsynpunkter för betraktandet af Lapparnes och de bofastes rättsförhållande samt på samma gång för bedömandet af lagförslagets innehåll, hvilka hufvudsynpunkter jag ber att få upptaga till skärskådande.

Man har anmärkt, att redan inskränkandet — i förslagets 3 § — af Lapparnes rätt att begifva sig från ena riket till det andra till rätt att om

höst och vår flytta från ena till andra sidan gränsen skulle vara ett ingrepp i deras rätt, som skulle bestå i att *vistas* och *stanna* hvar som helst i det ena eller andra landet, då de enligt kodicillen hafva *lika* rätt med landets egna undersåtar till land och strand. Men redan af inledningen till samt 13 och 14 §§ i 1751 års kodicill, jemförde med §§ 2 - 9, är alldeles tydligt, att samma begränsning gäller enligt densamma, ja att den i sjelfva verket är en lag endast för *flyttande* Lappar. Skälet härtill är ock lätt funnet och tillika sådant, att ingen farhåga för Lapparnes rätt och förmån dervid bör uppstå: det är helt enkelt det faktiska förhållande, att Lapparne icke med större renhjordar *kunna* uppehålla sig hvarken i Sverige eller i Norge annat än under vissa årstider, behöfva således icke vara i Norge hela året om.

En andra hufvudanmärkning är den, som riktas mot den föreslagna distriktindelningen, hvarigenom, säger man, en inskränkning är gjord i Lapparnes, i kodicillens 10:de §, dem medgifna rätt att "lika med landets undersåtar begagna land och strand till underhåll för sina djur" och sig sjelfva: således rätt *utan* begränsning till vissa distrikt, som skulle göra omöjligt för nomader att trifvas, instängde i dessa begränsade trakter.

Men den anförda bestämmelsen afser och innebär icke att inskränka deras dem enligt kodicillen tillerkända rättigheter, den afser endast att reglera de områden, hvilka af Lapparne kunna fritt disponeras gent emot landets bofasta innevånare. Aldraminst är dervid fråga om att instänga dem: distriktet få de begagna *när* de komma flyttande. Till det sagda kommer, att distriktindelningen ingalunda, såsom en reserverant inom Utskottet och talare här i Kammaren yttrat, är tillkommen *endast* för att åstadkomma en bättre uppsigt öfver Lapparne, utan lika mycket för att sätta dem sjelfva i stånd och tillfälle att vistas på sådana trakter der de icke, i följd af den tätare kolonisationen och bebyggandet ovilkorligen behöfva komma i kollision med nybyggarne; och slutligen för att tillika *ordna* bådas rättsförhållanden vid utöfningen af hvarderas rätt, såsom lätt är att inhemta af vederbörandes yttranden och utredningar i denna punkt. Den är, denna distriktindelning, således lika väl till fördel för Lapparne och i dessas eget välförstådda intresse, då man sålunda anvisar dem trakter, der de något så när få vara i fred och der de icke heller äro i fara att mot sin vilja göra skada åt de bofaste. Man har vid detta stadgande om distrikt mycket klandrat, att det icke tillika upptog åläggande för norska staten att exproprierade de nybyggare, som kunde finnas inom ett sådant lapp-distrikts område, för att sålunda gifva Lapparne full säkerhet att icke komma i kollision med nybyggarne. Frågan om sådan expropriation såsom en möjlig fordran har i sjelfva verket blifvit uppkastad af norska regeringen sjelf i dess utlåtande öfver lagförslaget, men den besvarades af samma regering dermed, att en sådan fullständig expropriation inom lappdistriktet helt enkelt vore omöjlig, såsom gående öfver statens finansiella förmåga. För att åskådliggöra detta behöfver man blott erinra om att t. ex. endast inom Tromsö amt finnas 37,000 tunnland odlad jord fördelad på 33,000 innevånare, och denna jord ligger spridd här och der. Skulle nu större eller mindre delar af denna jord exproprieras, så är redan af anförda siffror från *ett* amt klart, att kostnaden blefve för stor, och det vore således att begära det orimliga. Deremot har norska rege-

ringen verkligen föreslagit, att, der inom ett distrikt en gård ligger synnerligen obeqvämt i förhållande till distriktindelningen, och möjligheten för lapparne att vakta sina renar från skada vid vistelsen inom distriktet eller vid flyttningen är synnerligen svår, der skulle expropriationer ega rum, hvartill lika noggranna som väl motiverade förslag för Tromsö amt blifvit uppgjorda af den agronom, som af norska regeringen haft uppdrag att kartlägga samma amt och på samma gång föreslå distrikt. Och i sammanhang och öfverensstämmelse härmed stadgar ock § 26 af föreliggande lagförslag skyldighet för de bofaste att medgifva dylik expropriation. Slutligen stadgar § 25, att der inom en trakt kollisioner emellan Lappar och bofaste blefve onundvikliga, annan betesmark, erforderlig och tjenlig, må Lapparne af Konungen anvisas. Tillägges nu, enligt mitt förslag, att inom sådant gebiet nybyggen ej få ske, så blifva derigenom expropriationer, inom *dess*a gebiet, öfverflödiga. En annan sida, från hvilken man klandrat distriktindelningen och dermed i sammanhang stående laga stadganden, är den, att dessa stadgandens genomförande voro omöjligt af det skäl, att renarne icke kunna hållas inom distriktet, utan måste hafva tillgång till hafvet. Men redan 1751 års kodicill visar genom ordalagen i början af 13 §, att det icke ens då ansågs nödvändigt för renarne att hållas vid hafvet, ty det heter: "The svenske lappar, som väl flytta öfver gränsen med theras djur in på norsk grund, *men dock icke komma till hafvet eller fjordarne* etc. "Samma sak är vidare upplyst af alla myndigheter som behandlat frågan, att nemligen renarne icke nödvändigt behöfva komma till hafvet, utan på sin höjd till ställen der det finnas friska vindar som blåsa bort insekterna; ja, protokollen öfver komiterades besök hos och samtal med Lapparne ådagalägga, att Lappar finnas, som med sina renar förblifva sommarens öfver inom de svenska lappmarkernas skogar. Att således uppställa det nämnda påståendet såsom en naturhistorisk sats, visar erfarenheten vara oriktigt. Ett stadgande i lagförslaget, som temligen nära sammanhänger med det om distriktindelning, är det i § 9 mom. 4 förekommande, att skada å utmark skall ersättas, dock endast i det fall att jordens egare eller innehafvare genom densamma kommit i saknad af erforderligt bete för sina hemdjur. Häremot hafva stränga anmärkningar riktats: utmarken vore nemligen företrädesvis den, å hvilken betesrätt otvetydigt tillkomme Lapparne. Att denna punkt i formelt hänseende och i fråga om noggrann rättsbegränsning är den svagaste och mest otillfredsställande i hela lagförslaget, vill jag icke neka. Det oaktadt anser jag, att man med den kommit så långt man kan komma i fråga om det rättsförhållande den berör, och likaså att den icke försämrar Lapparnes rätt mot hvad den förut varit. Först och främst står det nemligen i kodicillens 10 § att Lapparna hafva *lika* rätt till land och strand med landets egna innevånare eller undersåtar, icke *bättre* rätt än dessa, d. v. s. Lapparne hafva icke rätt att låta sina renar såsom Egyptens gräshoppor komma och förtära hvarje grönt grässtrå för jordegarna eller jordinnehafvarne, ty då hade de större rätt än dessa. Men sedan tillägges ock i samma citerade § 10: "undantagande på sådana ställen, som här nedanföre anføres". De undantagna ställena äro dels, enligt § 12 i kodicillen, sådana, der skälfångst och insamling af fogeldun äro fridlysta, på hvilka Lapparne icke få inkräkta eller göra skada. Redan härmed äro Herr Almqvists anmärkningar: om att inga

inskränkningar i Lapparnes rätt att begagna land och strand skulle i kodicillen finnas, besvarade. Men dels och för det andra heter det i kodicillens § 16, att de främmande Lapparne noga skulle akta sig att de icke göra landets egna innevånare någon skada, hvarken vinter eller sommar, på skog, åker och äng, multebärs- eller hjortroumyrar *eller något annat*, vid laga plikt. Der finnes ju således en fullständig motsvarighet mot den i lagförslaget stadgade skyldigheten för Lapparne att ersätta skada som de gjort för innevånarne, hvilket Herr Almquist förmodlingen icke observerat, när han blott citerar 10 §. Nu säger man måhända att utmarker här icke stå uppräknade, och icke heller utängsslätter. Men det står likväl: "åker äng, multebärsmyror, *eller något annat*". Hvad tänkte man på när man tillade dessa sista ord?

Jag tror visserligen, såsom en föregående talare, att man icke *tänkte* på utmarker, emedan dessa trakter den tiden voro så litet bebyggda, att kollisioner mellan Lappar och bofaste jemförelsevis föga voro att befara — synnerligen på utmarker — hvilket ock synes deraf, att kodicillen mest eller uteslutande innehåller bestämmelser beträffande tvisters slitande mellan Lapparne inbördes. Men i alla händelser stå dessa ord i lagen: "eller något annat", nemligen något annat som tillhör innevånarne. Nu tillhöra utmarkerna dem, då enligt 1666 års Kungabref med få undantag alla marker i denna del af Norge äro upplättna till enskild ega och besitta; och om således Lapparne för att beta sina renhjordar gå in på nybyggarnes utmarker, gå de in på privat egendom; om de låta afbeta dem så att intet återstår för dessa sednares kreatur, så blir det ock en dem tillfogad skada — det kan icke hjälpas. Och, mine Herrar, vi måste ock något tänka äfven på de bofaste. Jag har gjort en odling, åker, äng o. s. v. och eger invid dessa odlingar marker, behöfliga för mina kreaturs bete; så kommer en främmande person, som ej blott "begagnar" de sistnämnda "till bete för sina renar" — det må vara ett servitut på min jord — men begagnar dem *så*, att de för mig blifva obegagneliga: är *det* servitut? eller *lika* rätt? hvarvid jag skall finna mig? Nej, det vore obilligt. Men *mer* är det ej, som i detta 4:de moment af § 9 förbjödes Lapparne. Och dertill kommer, att enligt samma stadgande, för att skadan skall leda till ersättning, nybyggaren måste åstadkomma erforderlig bevisning, att skadan, *sådan* den i lagen bestämmes, skett. Det blir således i verkligheten så, att nybyggaren och Lappen dela utmarkerna eller rättare användandet af dem, och endast å ömse sidor se till att den ene icke stör allt för den andre. Härvid läser, efter af vederbörande lemnade upplysningar, det vanliga vara, att de bofaste för sina kreatur begagna den närmast den odlade marken belägna utmarken, under det de längre bort belägna ostördt af Lapparne få användas. Men det aldram viktigaste och afgörande i denna punkt är dock, att för sig uppställa och söka ett svar på den fråga: hvad som skulle blifva följden, om man ville tillförsäkra Lapparne oinskränkt rätt till utmarkerna och således gifva dem en slags företrädesrätt i detta hänseende framför de bofaste. Renarnes antal har, enligt uppgift, sedan 1840-talet ökats från 50,000 till 139,000. Om nu ock detta till en del varit en följd af att, efter ryska gränsspärningen 1852, flera norska Lappar blefvo svenska undersåtar, så låter sig i alla fall tänkas, att renarnes antal successivt ökas allt mer, med den följd att

tillräckligt bete slutligen icke finnes för nybyggarnes kreatur *jemte* renarne. Skulle då de bofaste vara skyldige att rent af utrymma landet? Detta kan icke vara meningen, utan meningen måste vara att de få komma öfverens bäst de kunna. Det är nemligen noggrant att märka, att kodicillen ej ens ger den ringaste antydning om att fortfarande rätt till kolonisering och odling skulle vara Norge och dess innevånare betagen till förmån för Lapparne. Tvärtom begränsar samma kodicill, såsom redan blifvit anfördt, Lapparnes rätt så, att skada icke får göras, der odlad mark "eller annat" landets innevånare tillhörigt finnes, och på samma sätt, då den Lappväsendet rörande förordning af 1749, som af Herr Alnquist citerades, i dess § 10, enligt hans egen uppgift, stadgar, att "när Lappland anslås till nybygge, skall skatt derföre ej mer betalas af Lappar, utan detsamma uttagas ur Lappjordeboken", så innebär ju och utsäger detta, att odlingen af landet *icke* skall, med afseende på Lapparnes renbeten, förhindras eller inskränkas.

Herr Alnquist har talat om stadgandet, att Lapparne skulle få hafva rätt till land och strand, och till stöd härför citerat förut omnämnda 10:de paragraf af 1751 års kodicill, men äfven denna innehåller ju endast Lappens rätt till bete för sina renar, men den upphäfver icke eller inskränker nybyggarnes lika rätt för sina kreatur. Begge hafva alltså lika rätt till land och strand, men ingendera kan utrota den andre. Dessutom må jag väl fråga, om någon stat i verlden skulle utan tvång vilja gå in på att stora, bebyggda trakter af dess område skulle raseras för att nomader från en annan stat skulle få bete för sina kreatur? Det är emellertid just så, som frågan här bör ställas, ty å ena sidan har man odlingen med dess förposter nybyggarne, och å andra sidan har man Lappmän med deras renar. Hvad är nu att göra för att så mycket som möjligt söka jenka tillsammans deras ömsesidiga anspråk? Ett sätt finnes visserligen att upphäfva alla stridigheter, och detta består uti att uppdraga en nomadgräns, nedanför hvilken Lapparne icke må få finnas, likasom nybyggarne icke må sträcka sina odlingar ofvanför densamma. Men detta sätt, *nu* begagnadt, blefve till *Lapparnes* förlust. Det är nemligen af den norske agronom, jag förut citerat, upplyst och beräknadt, att endast inom Tromsö amt finnes för det närvarande bredvid och intill nybyggarnes utmarker bete för 56,000 renar. Gör man nu det stadgandet, att Lapparne icke skulle få gå med sina renar nedom lokalgränsen för att söka bete; hvad blefve följden? Endast den att man uteslöte dem från bete för sina renar på trakter, der de, åtminstone ännu, hafva sådant bete och utan invändning af de bofaste, jemte desse, kunna få begagna det. Men antaget ock att stadgandet i § 9 mom. 4 genom sin obeständighet ej skulle göra tillfyllest för undanrödjande af stridigheter mellan Lapparne och de bofaste vid begagnande af utmarkerna. Det värsta, som då kan hända, är att Lapparne i sådant fall, såsom den svagare parten, nödgas draga sig upp öfver en viss gräns mot fjellen och icke få komma längre ned. Men icke hafva vi skäl att påskynda detta genom att nu vidtaga åtgärder just i den riktningen. Blir en sådan begränsning i framtiden nödvändig, så må det småningom gå derhän; och äfven *det* utgör en förtjänst hos det nu framlagda lagförslaget, att dess § 25 ger en anvisning om sättet att i ramtiden och i den mån sådant visar sig af omständigheterna påkalladt

lösa de svårigheter, som, med tilltagande odling å ena sidan, tilltagande antal renar å den andra, ordna rättsförhållandena mellan bofaste och Lappar medelst anvisande åt de sednare af bestämda delar af landet. Synnerligen om till denna paragraf fogas det förtydligande tillägg, jag i min reservation föreslagit, är med detsamma ett gebiet åt Lapparne förbehållet, derinom de utan intrång af bofaste få vistas. Så länge åter nybyggarnes behof icke äro större, än att dessa trakter kunna föda både deras och Lapparnes hjordar, må båda vistas der jemte hvarandra, men först der sådant ej längre blir möjligt, må Lapparne maka åt sig. Den strängt rättsliga bestämmelsen, att, der den enes egor sluta, der börja den andres, kunna här, vid ordnandet af förhållandena mellan bofaste och nomader, icke tillämpas.

Man har slutligen — och jag kommer dermed till den sista bland de hufvudpunkter i lagförslaget, mot hvilka klander riktats — man har gjort anmärkningar mot stadgandet om Lapparnes gemensamma ansvarighet i vissa fall för af renar förorsakad skada. Skälen för detta stadgande äro redan af andra talare anförda. Stadgandet derom är nemligen att betrakta såsom en preventiv åtgärd för att kunna få rätt och rättsskipning der skada skett. Man har sagt att sådant stadgande åtminstone borde vara reciprokt och äfven gälla de bofastes hundar. Men detta är ju icke mera rimligt eller af behovet påkalladt här, än med andras hundar. Renarne äro de, som äro stadda i flytning och dervid gå i flock samt icke kunna särskiljas efter olika egare; nybyggarnes hundar deremot hålla sig inom sina husbönders områden och kunna der lika lätt åtskiljas från hvarandra som alla andra hundar. Det är härvid samnia förhållande, som om jag går eller åker inom en bys eller en sockens gebit, och en hund der kommer och biter mig eller min häst, icke kan eller får jag derföre, att jag ej genast vet, hvem som eger hunden, fordra gemensam ansvarighet af alla byamännen eller sockenboarne. Och är väl detta stadgande om gemensam ansvarighet så illa för Lapparne? Ja, så vida det är illa att få laga ordning, men så vida sådant är en lycka, så får man äfven lof att taga hvad som utgör ett vilkor för att befordra densamma till verklighet. Utom dess hafva, såsom komiterades protokoll vitsorda, Lapparne funnit det meranämnda stadgandet rimligt; hvarförutan märkas bör att den gemensamma ansvarigheten är inskränkt till de fall, der egaren till de renar, som gjort skada, ej kan upptäckas, och till de Lappar, som vistas inom samma distrikt.

Man har här under diskussionen yrkat, att vi borde skicka upp lagförslaget för att Lapparnes länsmän och prester måtte få yttra sig derom. Till en början ber jag med anledning häraf få erinra, att komiteledamöterna rest deruppe och hört sig före, såväl våra som de norska, och att, efter hvad desse upplyst, Lapparne icke haft något emot de föreslagna förändringarne. Jag betviflar icke att Lapparnes länsmän och prester äro kunniga om lithörande förhållanden, men huruvida de äro lämplige att skriva lagar, tillåter jag mig att draga i betänkande; då tror jag det är lämpligare att vi här, med ledning af de upplysningar, som blifvit lemnade, försöka göra det.

Jag tillåter mig slutligen nämna, att år 1862 ingafs till norska stortinget ett förslag till lag för att ordna förhållandena mellan de norska

nybyggarne och de norska Lapparne, uppgjordt af norska komiterade, samt med bifogadt utlåtande och tillstyrkande af en norsk byfogde Saxlund, som förut hade varit sorenskriver inom Lappmarken många år. I detta förslag kan man, då det angick blott de norska Lapparne, ej förutsätta någon oginhet eller partiskhet mot Sverige och svenska undersåter. Icke desto mindre återfinnas i samma förslag stadganden om Lappmarkens indelning uti vissa distrikt, gemensam ansvarighet för Lapparne, ersättning för skada å utmarker, uppsyningsmän med rättighet att ingå förlikning å distriktets vägnar, samt kort process genom kompromisser; alltså det samma som nu här föreslås, och på hufvudsakligen enahanda grunder. Man har, hvad angår frågan om tvisters slitande medelst värdering af skada och kompromiss, särskildt talat om att dessa kompromisser borde bestå af bofaste och Lappar, samt åberopat kodicillen till stöd för denna åsigt. Läser man emellertid kodicillens 16 och 24 §§, så finner man att der alldeles icke är fråga om något sådant, utan om lappnämnd för slitande af tvister mellan Lapparne inbördes. Dertill kommer att synemännen vid första synen enligt lagförslaget egentligen äro *vittnen* med afseende på skadan, för den händelse tvisten vidare, inför rätt, skall fullföljas; liksom det ock blifvit bemärkt att nomader föga äro egnade att värdera skada å odlingar. Hvad som behöfs för att hjälpa Lapparne i rättegångssaker, är i själfva verket sakkunnige och lagkunnige personer, och derom hafva såväl komiterade som ytterligare Lag-Utskottet gjort hemställan i det de till Kongl. Maj:ts bepröfvande velat öfverlåta att, om lagen antoges, ombesörja utseendet af sådan hjälp, till och med om staten därför skulle vidkännas någon ekonomisk uppföring.

Sammanfattar jag således allt som här förekommer, så vågar jag påstå att Lapparne genom förslaget icke få sämre rättigheter i något afseende mot hvad de hittills haft, men att de deremot skola vinna en bestämdare tolkning och begränsning af de allmänna stadganden, som i kodicillen förekomma och dermed en garanti för bibehållande eller vindicerande af rättigheter, hvilkas tillerkännande åt Lapparne och skyddande enligt kodicillen äro tvetydiga, ej utsagda och därför ej till verklighet bragta. Sådana bestämda och uttryckligt Lapparne tillförsäkrade fördelar äro hufvudsakligast en fullkomligt säker garanti för renegarne, hvarför utan de icke kunna sig tillgodogöra betesrätten för sina renar äfven der denna är dem på bestämda trakter tillförsäkrad. Vidare få Lapparne en dem uttryckligen tillförsäkrad, inskränkt rätt att begagna enskildes skogar, en oinskränkt till begagnande af statens, hvad löfskog beträffar, i sednare fallet större, än landets egna innevägnare hafva. De få slutligen distrikt, i hvilka de med mera trygghet kunna hålla sig, samt *garanti* för ersättning i nya sådana med erforderligt eller tillräckligt bete åt sina kreatur, der de gamla ej längre för deras trefnad och fred äro lämpliga.

Det är således enligt mitt omdöme fullt skäl att antaga denna lag, och jag vill för min del yrka bifall till det nämnda förslaget, med det tillägg uti 25 §, som jag uti min reservation föreslagit, samt med borttagande af den förändring uti den 28:de, som Utskottet tillstyrkt. Om det sistnämnda blir för öfrigt, om så behöfves, sedermera tillfälle att tala, för den händelse lagförslaget skulle komma att punktvis föredragas till antagande eller förkastande.

Herr Östman: Jag tror, att man bör gå varligen tillväga i denna sak, ty man bör komma ihåg att Lapparne äro det nordliga Sveriges ur-inneånare, och att de genom den inflyttade befolkningens nybyggen och odlingar blifvit mer och mer jagade uppåt fjellen, der de lefva ett nästan all bekvämlighet saknande lif. Vål må det vara sannt, att något bör åtgöras för bestämmandet af rättigheter såväl mellan de svenska och norska Lapparne, som mellan Lapparne och nybyggarna, men jag anser det icke vara i sin ordning att här lagstifta för detta folk, förrän det blifvit hördt i saken. Min mening är således, att antingen Konungens Befallningshafvande i norra länen eller landstingen derstädes borde, genom tillsättandet af komitéer, bestående både af svenska nybyggare och Lappar, inhemta dessas yttranden öfver här föreliggande författningsförslag, hvadan jag förenar mig i den af Herr Carlén vid betänkandet fogade reservationen, med yrkande att förslaget för närvarande icke måtte antagas.

Herr Hjelm: Jag hade visserligen önskat lemna åtskilliga upplysningar rörande detta ämne, men då tiden är långt framskriden och flere bland de föregående talarne temligen fullständigt utredt frågan, så afstår jag från min nämnda föresats med tillkännagifvande, att jag önskar framgång åt Herr Carléns förslag.

Herr Kolmodin: Äfven jag skulle hafva önskat att något vidare yttra mig i ämnet, och särskildt hade jag velat nämna några ord i anledning af Grefve Sparres anförande, men jag afstår likväl derifrån och inskränker mig till att ändra det yrkande, jag nyss hade äran framställa, derhän att jag nu yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag med den förändring i 25:te paragrafen, som Herr Ribbing i sin reservation föreslagit.

Herr Åstrand: Det är väl en ganska kinkig sak för Kammaren att fatta ett bestämdt omdöme, om hvad i förevarande fall är bäst och gagneligast, då tvisten gäller antagande af en lag, som rör en folkstam, hvilken städse stått tillbaka, och hvilken genom lagstiftningen hittills åtminstone icke kan anses hafva erhållit det skydd, som hvar och en, som tillhör ett ordnad och lagbundet samhälle, från dess statsmaktens sida bör hafva att påräkna. Otvifvelaktigt synes mig, att många grundade anledningar till missnöje mot de stadganden, som finnas i den nu gällande kodicillen, och mot tillämpningen af densamma kunna framställas, men, å andra sidan, tror jag icke, att den lag, som här blifvit framlagd, rörande förhållandena mellan den fasta befolkningen i Norge och Lapparne, har så tillgodosett de sistnämndes anspråk på likställighet, att den kan af Riksdagen oförändrad bifallas.

Det har af en talare till höger om mig blifvit yttradt, att den synpunkt, från hvilken vi böra utgå, vid bedömande af denna lag är, huruvida Lapparnes rättsförhållanden i Norge förbättras eller försämras genom samma lag. Jag kan icke bestrida, att dessa förhållanden i viss mån förbättras, så till vida, som lagen lemnar Lapparne tillfälle att obehindradt kunna förflytta sig och sina renhjordar från en trakt till en annan, enär lagen säger, att vägarne icke få tillstängas för dem, trots hvilken lagstiftning, som i öfrigt må finnas. Å andra sidan har likväl ett så stort

ingrepp skett i Lapparnes rättvisa anspråk på likställighet inför lagen med de norska nybyggarna, att jag, med hänsyn till det skick, hvori detta lagförslag sig nu befinner, icke kan med min röst bidra till detsammans antagande. Den olikhet, jag åsyftar, vållas af bestämmelserna i lagen, rörande Lappens ersättningsskyldighet i händelse någon ren intränger på nybyggarnes område, och gör skada på deras åker och äng eller till och med betesmark, så att betet blir otillräckligt för nybyggarnes djur, under det man deremot icke med ett enda ord sökt att skydda de stackars Lapparne mot de ingrepp, som från nybyggarnes sida kunna göras på Lapparnes område och egendom. Vi veta allesamman, att det icke är renen, som följer Lappen, utan Lappen, som följer renen. När våren nalkas, så går renen ovilkorligen, drifven af sin instinkt, undan, för att söka svalare nejder, der han kan finna friskare bete, och derigenom, bland annat, undgå den så kallade klötsjukan, som ofta uppkommer af att renen uppehåller sig längre tid på samma plats. På dessa vandringar få Lapparne mången gång anstränga sig, för att kunna följa efter de undanvikande renarne, hvilka de kanske först efter flera dagars sökande kunna påträffa. Under denna tid, då Lappen varit urståndsatt att vakta sina renar, har renen gjort skada på någon nybyggares åker och äng, och då, oaktadt Lappen till den uppkomna skadan icke på något sätt varit vållande, skola, enligt föreskriften i lagen, alla de Lappar, som vistas i trakten, vara solidariskt ansvarige för ersättandet af nämnda skada. Om åter, hvilket jag är öfvertygad om, nybyggaren värjer sina egor genom att betsa sina hundar på renarne, skjuta på dem eller något dylikt, hvem ersätter Lappen för den skada honom derigenom tillfogas? Ingen! Lappen skall stämna och bevisa, hvem som är skyldig till skadan. Jag frågar blott, huru sådant kan vara för honom möjligt? Vore det icke rättvisare, att äfven alla i trakten boende nybyggare hade gemensam ansvarighet för den förlust Lappen kan komma att sålunda lida.

En talare från Gotland sade, att det skulle vara svårt att uppvisa, hvilken som vore egare till den ren, som förorsakat skadan, då han deremot påstod, att det skulle vara lätt att upptäcka, hvem som skrämt eller skadat renen. Jag kan icke följa honom i denna bevisning, eller finna att det ligger någon sanning i hans uppgift, ty det är och blir en omöjlighet för Lappen att kunna bevisa, hvem som skjutit, eller hetsat hundar på hans renar, då dessa under sina ilmarscher mången gång passera utan vaktare förbi flera nybyggen. Följden af denna lag skulle blifva den, att nybyggaren, ställande sig på lagens grund, kunde för Lappen tillintetgöra möjligheten att vistas på de ställen, der han är van att uppehålla sig, och derigenom vålla hela folkstammens undergång. Det kan icke för ofta framhållas, att detta nomadiserande folk icke är så pass herrar öfver sina renar, att de kunna jemt bevaka dem, eller begränsa deras vistelse på den ena eller andra trakten, men, enligt nu föreslagna lag, vill man det oaktadt för dem såsom oundgängligt vilkor uppställa just denna skyldighet att bevaka renarne, hvilket, såsom jag nämnt, är för dem omöjligt, hvaraf följden blir att de måste upphöra med att hafva renar, och i samma stund äro de sjelfva tillintetgjorda.

Det är visserligen sannt, att Lapparne äro tillgänglige för civilisation
och

och kristendom, långt mer än Indianer och flera andra nomadstammar, men deremot är äfven faktiskt ådagalagdt, att de icke äro tillgängliga för den civilisation, som kräfver fasta bostäder. Det finnes nemligen numera flera fasta skolor i Lappmarken, inrättade för Lapparnes barn. Denna vackra och förtjenstfulla omtanke har dock klarligen bevisat det hardt när omöjliga uti att omskapa Lapparnes ursprungliga lefnadssätt, ty oaktadt deris barn under sin uppväxttid, ofta ända till 4 å 6 år, lefvat bland vårt folk, delande dess bruk, vanor och sysselsättningar, så händer det dock mycket sällan, att de Lappbarn, hvilka åtnjutit undervisning i skolorna, förskaffa sig derefter fasta bostäder, utan de återvända till sin stam och till de seder och bruk, i hvilka de uppvuxit under sin spådeste barndom, och om något af dessa barn skulle stadna qvar hos nybyggarna, så har detsamma då så fattiga föräldrar, att dessa icke längre ega några renar.

Uti 10 § af kodicillen säges, "att Lapparne hädanefter såsom tillförene lika med landets undersåtare, undantagande på sådana ställen, som här nedanför anføres, få betjena sig af land och strand till underhåll för theras djur och sig sjelfva". Från denna allmänna regel finnes dock ett undantag i 16 §, som stadgar "att Lapparne skola noga ackta sig, att the icke under theras flyttningar gjöra Landets egne invånare någon skada, hvarken Vinter eller Sommar på Skog, Åker och Äng, Multebärs- eller Hjortron-Myrar eller något annat, vid Lage plikt, och bör skadan ersättas efter mätismanna ordom". Jag ber herrarne observera orden "noga ackta sig för,.". Kan man påstå, att icke Lapparne noga ackta sig, då de följa sin hjord, så fort de kunna, för att tillse att djuren icke göra någon skada? Jag vill tolka lagen så, att om jag anstränger min yttersta förmåga för att afvärja att skada genom någon min försummelse annan tillfogas, så har jag fullgjort hvad mig åligger; men med det nu föreliggande lagförslaget skulle det vara ett annat förhållande, ty då skulle Lapparne blifva ersättningsskyldige i alla hänseenden; och de personer, hvilka skulle sitta till doms öfver dem, blefve just sådana, som sjelfva lidit skadan, eller dessas grannar.

Herr Ribbing anmärkte, att då vi handlägga denna lag, måste vi äfven se till, att vi icke träda de bofasta innevånarnes rätt för nära. Han yttrade dervid ungefär: "om jag är en bofast man och har en egendom, samt främlingar komma och öfversvämma mina egor, så vore det hardt, om jag icke därför skulle erhålla någon ersättning." Jag vill då fråga, hvilka äro dessa främlingar, som öfversvämma andras egor? Jo just nybyggarna; ty långt innan de slog sig ned i dessa nordliga trakter egdes landet utaf Lapparne. Dessa hade väl icke ett ordnadt samhälle eller någon fast lagstiftning, ty då hade de haft fastebref på sin jord och då hade det varit svårt för de underkufvande folken, svenskar och norrmän, att, såsom nu skett, med våld främtaga dem den jord, de ärfvt af sina förfäder. Ni böra icke tro, mine Herrar, att, huru tålmodigt och mildt än Lappens lynne är, han icke närar ett djupt rotadt hat både emot oss och norrmännen. Han säger: ni hafva tagit ifrån oss vår jord, ni hafva gjort allt för att bereda vår undergång, ni hafva stiftat lagar för att betaga oss utvägen att kunna lifnära oss, under det vi icke hafva på något

sätt förnärmat eder. Det är således, för att vi icke genom vårt beslut skola lägga ett nytt glöd till de kol, som den svenska lagstiftningen ovilkorligen sökt samla öfver denna fattiga, betryckta befolkning, som jag icke vill bidra till antagandet af den nu föreslagna lagen; men då jag också erkänner, att i densamma finnas många förbättringar i nu rådande förhållanden, hvilka ovilkorligen komma att allt mer och mer invecklas, så vida icke lagstiftningen på ett verksamt sätt ingriper, och då jag är öfvertygad, att de norska auktoriteterna skola söka att för framtiden undanrödja nu befintliga tvistefrön, vill jag icke direkt afslå lagen, utan hemställer, att Kammaren i detta afslag ville inlägga något yttrande, i sådan syftning, att, med hänseende till lagens nuvarande uppställning, densamma i sin helhet icke kan anses lämplig och derför icke bör antagas.

Jag har varit i tillfälle att se de trakter på svenska sidan, der Lapparne vistas, men icke varit på den norska sidan, och jag har icke utan förtrytelse kunnat se — hvad man dock i allmänhet framhållit såsom ett glädjande tecken till de nordliga trakternas fortskridande population och upplysning — huru den ene nybyggaren efter den andre skyndar att tillägna sig stora områden i de trakter, hvilka till följd af sin natur egentligen uteslutande borde tillhöra Lapparne, och hvarigenom Lappen så småningom undantränges. Jag föreställer mig den förbittring i känslan, som ovilkorligen måste uppstå hos Lappen, då han anländer till trakter, hvilka han är efter år af ålder varit van att under vissa perioder besöka, och dervid får se röken från en nybyggares stuga uppstiga i nejder, der Lappen förut varit ensam herrskare. Vi kalla dessa nybyggare för civilisationens utposter. Lappen åter ser i dem förposter för sin stams undergång. Lapparne kunna icke anse nybyggarnes åtgöranden för annat än öppet rån på deras egendom, öppet våld på deras urgamlas, från fädren ärfda anspråk.

Jag tror derför att vi böra taga hänsyn till den lappska nationalitetens egendomliga förhållanden och icke uteslutande ställa oss på sådan rättsgrund, som vi i andra frågor kunna och böra göra, då vi skola döma emellan personer, som tillhöra vår egen nationalitet.

Jag yrkar afslag å det här framlagda förslaget.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Herr Talman! mine Herrar! Det lagförslag, som nu föreligger till Kammarens pröfning, är icke ett ögonblickets verk, utan resultatet af ett arbete, som, om än med något afbrott, pågått under mer än ett fjerdedels sekel. Lagförslaget är icke heller tillkommet i följd af några fria funderingar på studerkammaren, utan har framgått ur den tvingande nödvändigheten att ordna förhållanden, deri oreda uppkommit, och att upphäfva det rättslöshetstillstånd, som den förutvarande lagen icke mäktat förebygga eller afhjelpa. Förslaget är vidare grundadt på icke mindre än tvänne särskilda komitéers arbeten: komitéer, i hvilka från båda rikena deltagit de personer, som ansetts mest lämpliga till ett sådant uppdrag; hvarefter förslaget varit föremål för en allvarlig behandling inom svenska och norska regeringarne. Alla dessa förhållanden mana till betänksamhet att icke alltför hastigt förkasta ett så grundligt bearbetadt och pröfvadt för-

slag, synnerligen som det är mera än ovisst, om ett dylikt någonsin åter kommer på Riksdagens bord.

Det har varit med synnerlig fägnad, som jag här bevittnat det allmänna och lifliga intresset för den lappska befolkningen och jag kan försäkra, att samma lifliga intresse ledt Regeringen vid framläggandet af detta förslag. Vore vi lika eniga om *sättet*, hvarpå Lapparnes väl bäst befrämjas, som vi äro eniga i den önskan, att efter bästa förmåga se Lapparne till godo, så skulle saken vara ganska lätt afgjord; men så synes icke vara förhållandet.

Då jag i det förra hänseendet hyser en mening, fullkomligt afvikande från den, som uttalats af de norrländska jemte flera andra representanter i Kammaren, så måste jag i första rummet framhålla den omständigheten, att vi icke hafva fullkomlig frihet att efter vårt godfinnande ordna den ifrågavarande lagstiftningen, utan är vår rättighet härutinnan begränsad af hvad vi med våra norska bröder kunna öfverenskomma. Derföre gäller nu här egentligen att tillse, huruvida det som genom lagförslaget erbjudes, har företrädare framför hvad som redan finnes, eller ej. Kunde vi med full frihet röra oss med stiftandet af lagar för Lapparne, så skulle jag visserligen icke vara obenägen att lyssna till de norrländska representanternas åsikter, helst desse böra bättre än andra känna de lappska förhållandena i allmänhet; men då, såsom jag redan anmärkt, här förnämligast gäller vårt förhållande till norrmännen, anser jag mig destomindre kunna fästa någon uteslutande vikt vid de nämnda representanternas uppfattning, som de icke, så vidt jag har mig bekant, om Lapparnes ställning vid beröringen med de norske fastboende ega någon särskild sakkännedom.

Vid frågans bedömande måste man således först se till hvilka lagstadganden nu finnas. Oss möter då den omnämnda kodicillen till 1751 års gränsetraktat; men då man nämner denna lag och derpå vill grunda sina rättsanspråk, må man icke helt och hållet glömma hvad från norsk sida blifvit erinradt derom att de förhållanden, som i kodicillen förutsättas, blifvit i högst väsendtlig mån rubbade genom Finlands afträdande till Ryssland och den derpå år 1852 skedda gränspärrningen, hvarigenom Lapparne i norska Finnmarken förbjudits att för sina renar begagna bete på finska området.

Hvad representanten från Wenersborg härom yttrat, kan jag för min del icke godkänna; och jag tror icke heller att många skola dela hans tanke. Men om det äfven med fog kan påstås, att 1751 års kodicill kvarstår i sin fulla giltighet, och det ytterligare skulle kunna antagas att Lapparnes rättigheter uti densamma vore på ett tillfredsställande sätt tillgodosedda, så måste likväl med de faktiska förhållandena för ögonen medgifvas, att lagen numera kommit i ett svaghetsstillstånd och icke kan uppfylla det med densamma afsedda ändamål.

Jag vill nu emellertid tillse hvilka de fördelar äro, som i kodicillen tillförsäkras Lapparne. I 10 § stadgas, att det skall vara Lapparne tillåtet höst och vår att flytta med deras renhjordar öfver gränsen in i det andra riket, och framgent såsom tillföre, lika med landets undersåtare, utom på sådana ställen, som nedanför anföras, få betjena sig af land och strand till underhåll för deras djur och sig sjelfva,

och vidare i 16 §, att Lapplänsmannen och nämдемännerne skola besörja att de öfverflyttande Lappar för deras djur njuta tillräckligt underhåll; men efter detta stadgande följer likväl omedelbart denna begränsning: "dock så att Lappen själf, som för landet skattar, icke af främmande Lappar uttränges och lider brist"; hvarföre ock, enligt samma paragraf, "de främmande Lappar, om så behöfves och begäres, till bekvämlige ställen må kunna anvisas". Här af synes, att i fråga om de svenska Lapparnes rätt till bete för sina renar i Norge, hvilken fråga just är den ömtåligaste punkten i lagen, nämnde Lappar äro satte i ett underordnad förhållande redan till de norska Lapparne, och således än mera till den bofasta befolkningen; ty obestriddligt lärer väl vara, att icke någotdera riket haft för afsigt att förhindra en vidsträcktare odling i de af Lapparne besökta trakterna, och då det mycket talats om nybyggarnes intrång på Lapparne inom det norska gebitet, får man icke heller förbise, att enahanda intrång på det svenska området egt rum, och det i ännu mera vidsträckt omfång, äfvensom att detta område är till odling vida mindre lämpligt, än hvad fallet är i Norge. För den åsigten att Lapparne skola hafva ovilkorlig rätt att för all framtid besöka och begagna betet å alla de trakter, som de fördom besökt, gifver alltså, enligt mitt förmenande, kodicillen icke något stöd.

En ytterligare begränsning af Lapparnes rättigheter förekommer i 16 §, der det heter: "Å ömse sidor skola de främmande Lappar noga akta sig, att de icke under deras flyttningar göra landets egna innevånare någon skada, hvarken vinter eller sommar, på skog, åker och äng, multebärs- eller hjortron-myrar eller *något annat*". Dessa orden "*något annat*" äro mycket sväfvande. Man kan gifva dem en vidsträckt tolkning, och dermed äro Lapparnes rättigheter betydligt inskränkta; så att i motsats till förmenandet, att dessa ord omöjligen kunna afse jemväl utmark, det likaväl kan påstås, att de verkligen innefatta äfven sådan mark, ehuru, i fråga om skada derå af renar, någon sådan icke kan anses uppkomma, derest ej jordens innehafvare blir i saknad af tillräckligt bete för sina hemdjur. Frågan om huru långt Lapparnes betesrätt å utmarken sträcker sig, har alltid varit föremål för olika tolkning inom de begge länderna, i det att man från svensk sida velat tillerkänna dem sådan rätt å *all* öppen utmark, då deremot Norrmännen icke velat medgifva densamma annorstädes, än å allmänningarne. Enär i förevarande förslag betesrätten är fortfarande bibehållen oinskränkt å Kronans allmänningar, och i det förutnämnda begränsade omfånget medgifven å den mark, som af enskilde innehafves, så synes det mig, som om åt Lapparne blifvit i detta hänseende beredd all den fördel, som skuligen kunnat begäras.

Det är särskildt *en* bestämmelse i detta lagförslag, som gjorts till föremål för anmärkningar, och, efter hvad mig synes, orsakat de största betänkligheterna mot lagen, nemligen bestämmelsen om Lapparnes gemensamma ersättningsskyldighet för skada, som af deras renar förorsakats. För min del inser jag dock icke, huru man kunnat finna denna, till undanrödjande af det närvarande rättslöshetstillståndet, nödiga bestämmelse vara så obillig. Den är fastmera, synes mig, en naturlig följd af den Lapparne gemensamt medgifna undantagsrätt till bete å annans mark; och, tillsporde om ifrågavarande stadgande, hafva Lapparne — särskildt

de i Tromsö amt, der förvecklingarne varit störst --- förklarar att de icke hade någon anmärkning deremot. Att å andra sidan vilja för nybyggarna föreskrifva gemensam ansvarighet för den skada, som t. ex. deras hundar åstadkomma på renhjordarne, synes mig gränsa till det orimliga. Nybyggarna ligga ofta långt från hvarandra, och huru skulle det vara möjligt för den ena nybyggaren att tillse, huruvida icke den andre på ett eller annat sätt föröfvat någon skada å Lapparnes renar. Härtill skulle fordras, att de ömsesidigt bevakade hvarandra, hvartill jag likväl tror att ingen vill nödga dem. Med Lapparne är förhållandet helt olika; de hafva renskötseln till sitt lefnadsyrke och sysselsätta sig, snart sagdt, icke med något annat. Förmågan att sammanhålla renhjorden är icke heller så liten, som här påståtts; jag hänvisar i detta afseende till de handlingar, som inom Utskottet varit att tillgå, och som visa, att Lapparne i allmänhet kunna med mycken säkerhet föra sina renhjordar från ett ställe till ett annat, så att det ingalunda är renen, som är Lappens herre, utan tvärtom.

Om nu, såsom jag är förvissad, de förmenta bristerna i förslaget icke i verkligheten finnas till, så bör det å andra sidan icke af någon kunna förnekas, att detta förslag, om det antages, skall medföra ganska väsendtliga fördelar. Det skall åstadkomma klarhet i förhållandena emellan den fasta och den nomadiserande befolkningen, något som nu icke finnes. Sverige får rätt att deltaga i lagstiftningen angående Lapparnes rättsliga ställning i Norge, hvilken omständighet är af en icke ringa vikt.

Under det att Lappen, enligt 1751 års kodicill, möjligen kan fällas till bötesansvar för hvarje skada, som genom hans renar sker, må, enligt lagförslaget, sådant ansvar ådömas endast då skadan skett af uppsåt eller grof vårdslöshet. Äfven innehåller lagförslaget ett stadgande om ansvar för renars ofredande, hvilket stadgande deremot icke finnes i den gamla lagen. En annan likaledes ny bestämmelse, hvilken har en icke ringa betydelse för Lapparne, är den, att dessa, som i allmänhet endast med svårighet kunna bevaka sin rätt, skulle af myndigheterna erhålla nödigt biträde vid utförande af sina rättegångar i Norge. Äfven blefve, enligt detta förslag, den svenska Lappen, i motsats mot hvad nu är fallet, under vistelsen i Norge alldeles likställd med den norske Lappen. Och slutligen må man bemärka det viktiga stadgandet i detta förslag angående dels förbud mot renvägarnes afstängande, som hittills förnämligast varit en orsak till upprepade klagomål, dels rätt för Lapparne att på statens föranstaltande få öppnade sådana renvägar, som blifvit stängda, men fortfarande äro behöfliga. På det att sådana vägar hädanefter alltid må finnas, äfvensom i ändamål att bereda Lapparne lämpliga ersättningsområden för det fall, som i § 25 omtalas, innehåller förslaget ett för grannriket alldeles nytt stadgande, nemligen angående expropriation af enskild mark.

Jag vill icke vidare sysselsätta mig med lagförslagets detaljer, utan skall nu yttra några ord om det af reservanter inom Utskottet väckta förslaget angående ett tillägg till 25 §, enligt hvilket de särskilda områden, till hvilka renegarne kunde komma att hänvisas, skulle till deras renars underhåll städse oförkränkt bibehållas. Emot detta tillägg har jag ingenting att erinra, emedan det innehåller just hvad som

med nämnda paragraf varit af mig åsyftadt. Hvad vidare angår den ifrågakommande uppsägningsrätten, så anser jag det visserligen vara olämpligt och mindre formenligt att antaga lagen under sådant vilkor, men jag är förvissad om, att en sådan uppsägningsrätt aldrig skulle från vår sida begagnas, emedan norrmännen, med det tillmötesgående, som de i denna sak redan visat oss, helt visst skola behandla frågan så, att hos oss icke kan uppstå en önskan att återgå till de gamla förhållandena, hvarigenom skulle kunna hända att renvägar ånyo komme att afstängas och till Lapparnes nytta exproprierad mark dem åter fräntages. Skulle det emellertid anses tänkbart, att 1751 års kodicill under några förhållanden kunde bereda våra Lappar större fördelar, än den nya lagen, så må man, heldre än att förkasta hela lagen, antaga densamma med ifrågavarande af Utskottet föreslagna tillägg.

Då man funnit det vara af vigt att förbättra Lapparnes ställning, så vill jag slutligen erinra, att, genom det förevarande förslaget, något hinder ej är lagdt för den svenska lagstiftningen att på bästa sätt ordna för Lapparne inom vårt eget land; och om här i allmänhet finnes det intresse för Lapparne, som nu inom denna Kammar och särskildt af representanterne från Norrland blifvit uttaladt, är det icke något tvifvel om att allt skall göras som ske kan, för att skydda Lapparne. Hvad vi sålunda göra till förmån för de svenska Lapparne, kommer också de norska Lapparne till del; hvadan någon anmärkning deremot icke kan från Norges sida göras; men vi böra icke förbise den fördel, som, derigenom att de rent svenska förhållandena icke gjorts till föremål för lagens bestämmelser, tillkommer oss i fråga om möjlighet att härutinnan kunna stifta eller förändra lag i Lapparnes intresse, uteslutande efter vårt eget bepröfvande.

Jag önskar således lifligt framgång åt förslaget, vare sig med eller utan de modifikationerna i detsamma, hvilka här framställts.

Herr Hedin: Herr Talman! Förhölle det sig verkligen så, som en talare antyddt, att den af Kongl. Maj:t framlagda lag till ordnande af förhållandena mellan nomader och fastboende i de förenade rikenas nordliga delar vore ett mot Lapparne riktadt svärd, som höjts i den grundsatsens namn, att barbariet skall vika för civilisationen, då skulle jag i sanning ej spilla ett ord till dess försvar. Ty våra nomader äro ej barbarer. De äro af ett fogligt och humant lynne; de växa upp i samma religion som vi, de akta och lyda våra lagar, de röja ofta — enligt hvad jag af en ärad vän och representant för Norrland erfärit — bättre bokliga kunskaper än nybyggaren. Och, äfven ekonomiskt, representera de i många fall, vida mer än nybyggaren, kulturens intressen i våra nordligaste bygder; att så är förhållandet i Sveriges Lappmarker, der nybyggeväsendet ofta verkat mera förstörande än främjande på den samhällseliga ordning och odling, der funns, torde nu allmänt erkännas, och att i det nuvarande Finnmarkens amt i Norge nomadlivet är ett outhärligt vilkor för denna stora landsträckas utveckling, för de der fastboendes verksamhet och möjlighet att försörja sig, att befördra den fiskerinäring och handelsrörelse, som börja uppblomma på kusten, är af norrmän, som noga känna förhållandena, tydligen ådagalagdt. Endast i Tromsö amt är motsatsen mel-

lan kolonist- och nomadintressena i ögonen fallande, ty der kan ett verkligt åkerbruk trifvas på öarne och i fjorddalarne, och det är också här de svåra slitningar uppstått, som påkallat den nu föreslagna lagstiftningen, hvilken jag vill förorda, icke derföre, som sagdt, att jag i detta fall erkänner någon "kulturens rätt mot barbariet," utan derföre att denna lagstiftning, enligt min tanke, är egnad att skaffa nomaderna ett skydd, som de nu sakna och som de ej på den nuvarande rättsgrundvalen kunna vinna.

Jag skall gerna bekänna, att första intrycket af denna lag var ogynnsamt, att jag fann den obillig och hård mot Lapparne. Men under den grundliga behandling, förslaget genomgått i Utskottet, och efter noggrant studium af kodicillen till 1751 års gränsetraktat, kom jag efterhand till den öfvertygelsen, att de nu gällande bestämmelserna äro alldeles otillfredsställande. Det är också naturligt, att så skall vara. Mellan då och nu ligger en tidrymd af etthundratjugu år. Man lagstiftade då för förhållanden, som äro vida skiljaktiga från de nuvarande, och hvilkas förändring till hvad de nu äro säkerligen ingen då kunde förutse. Ett enda exempel må anföras, som slående belyser det faktiska tillståndets olikhet nu och i sednare hälften af 1700-talet. Det har blifvit upplyst — yttrade de svenske komiterade i sitt betänkande, sid. 3 — att i slutet af förra århundradet bestod dalgången längs Målselvns vattendrag endast af öde skogar, och nu är denna elfdal helt och hållet ända upp mot riksgränsen intagen och bebyggd. Härtill vill jag foga den närmare uppgiften, att Målselvns pastorat, bestående af socknarne Målselven och Bardodalen i Tromsö amt, som år 1751 var en ödemark, år 1865 räknade en befolkning af 3,379 innebyggare. Det faller af sig sjelf, att efter en dylik kolonisation — och mångenstädes är förhållandet enahanda — de stadganden, som för hundra år sedan funnos tjenliga, ej längre kunna vara tillräckliga. Då jag hör, att man anser 1751 års kodicill innebära för Lapparne förmanligare bestämmelser, än den nu föreslagna lagstiftningen, måste jag väl tro, att de, som så tala och skrifa, verkligen läst denna kodicill, men det är mig rent af omöjligt att fatta, huru de der kunnat läsa hvad de ur densamma åberopa, ty mig synes det klart, att flera af de vigtigaste bestämmelserna i den föreliggande lagen omöjligen kunna tolkas fram eller deduceras ut ur kodicillen — annat än med en ur luften gripen förutsättning, att nemligen nybyggeväsendets fortgång uti ifrågavarande trakter skulle genom 1751 års traktat vara förbjuden, hvilket emellertid för ingen del är händelsen och väl ej heller af någon blifvit påstådt.

Om det nu förhåller sig så, att ett i många fall upprörande rättslöshetstillstånd eger rum, der nomad- och nybysgarlivets stridiga intressen sammanstöta, och om detta beklagliga förhållande icke beror deraf, att god och gällande lag ej behörigen tillämpas, utan deraf att de bestående bestämmelserna ej förslå, ej duga, sedan det faktiska tillstånd, som utgjorde deras förutsättning, är väsendtligen förändradt, samt om detta rättslöshetstillstånd svårast drabbar den svagaste parten, Lapparne, så innebär redan detta för mig en stark anledning att betrakta den nya lagen med andra ögon, än i första början, emedan den, huru sträng mot Lapparne den ock i vissa afseenden förefaller, åtminstone sätter ordning och laga former i rättslöshetens ställe samt, med all sin stränghet, till-

försäkrar Lapparne förmåner, som ej kunna härledas ur 1751 års kodicill. Men härtill komma tvänne andra skäl, som till slut fullkomligt bestämt mitt votum i frågan.

Det ena är, att normmännen, såsom länge redan från svensk sida erkänts, ej af 1751 års kodicill äro förhindrade att, så som de för godt finna, ordna förhållandet mellan fastboende och nomader inom Norges gränser, blott de icke bereda svenska, öfver gränsen flyttande Lappar en sämre ställning, än de medgifva sina egna nomader. Jag tillåter mig erinra om, att normmännen verkligen äro obenägna, ej särskildt mot de svenska Lapparne, utan mot *allt* nomadväsen, för så vitt det är fråga om Tromsö amt. Om de nu ej kunna förhindras att, på sätt dem godt synes, derstädes reglera Lappförhållandena, så behöfver man ingalunda antaga, att de skola göra det på ett för de svenska Lapparne särskildt menligt sätt, men väl kan man befara, att de skola göra det med ringa undseende för *nomadlivet i det hela*, lika strängt och sträft mot sina egne, som mot Sveriges flyttlappar. Nu erbjudes oss ett tillfälle att få vara med om, samt genom en internationel akt lagfästa detta ordnande; men huru länge detta erbjudande står fast, veta vi ej. Nödvändigheten att få ett slut på det nuvarande beklagliga tillståndet skall säkerligen föranleda normmännen, att på egen hand reglera dessa angelägenheter i Tromsö amt, och de kunna göra det huru de behaga blott att ej Sveriges Lappar der få sämre villkor, än Norges egna. Detta kan komma att ske på ett för Lapparne vida värre sätt, än i den nu föreslagna lagen.

Det andra skälet är, att normmännen näppeligen kunna anses bundna af 1751 års traktat, derför att Sverige ej längre är i tillfälle att bereda Norges nomader fördelar, reciproka med dem som våra Lappar åtnjuta i Norge; men denna ömsesidighet är ju sjelfva principen i 1751 års traktat. Af Norges 105,000 renar — det antal, som uppgifves vid midten af sista årtiondet — funnos utom Finnmarkens amt blott 40,000, och det är blott dessa, således knappt två femtedelar af hela antalet, som — till större delen — söka vinterbete i Sverige. De tre femtedelarne deremot, de 65,000 renarne i nuvarande Finnmarkens amt — hvilket den föreslagna lagen icke afser — de hålla till i Norge hela året om, sedan de genom den bekanta, ryska gränsspärningen år 1852 beröfvats sina fordom förnämsta vinterbeten, de stora mossmarkerna i de finska, men 1751 under svenska Kronan lydande, distrikten Enontekis, Enare och Utsjok. Då Sverige till annan makt afträdt de viktigaste områden, der det 1751 upplät betesrätt för norska renar såsom equivalent för svenska renars bete i Norge, och då dess diplomati sedermera ej förmått hindra, att den nye herrskaren öfver dessa områden derifrån uteslutt Norges flyttlappar, så kan åtminstone jag ej yrka, att normmännen, ena parten, fortfarande äro bundna af ett kontrakt, som vi, den andra parten, redan länge ej förmått å vår sida uppfylla. Hvad nu från norsk sida i detta fall framställes blott såsom en anmärkningsvärd sida af saken, men af hvilken man ännu ej vill draga en bestämd praktisk slutföljd, kan en vacker dag blifva en kategorisk förklaring, inför hvilken Sverige, enligt min tanke, kommer att stå svarslös.

Vid sådant förhållande finner jag, att man ej bör ringakta ett tillfälle att deltaga i och gifva traktatshelgd åt ordnandet af ifrågavarande

förhållanden. Jag tror att man bör taga hvad som bjudes och som måhända ej länge står till buds.

Till slut ville jag yttra några ord om den af Utskottet föreslagna uppsägningsrätten. Jag medgifver att, när man — såsom jag för min ringa del gjort — förfäktar lagens antagande, såsom en bestämd och gifven förbättring af det nuvarande förhållandet, det kan synas besynnerligt att yrka på denna uppsägningsrätt, såsom villkor för antagande af lagen i öfrigt. Jag bekänner också, såsom sanningen är, att detta mitt yrkande *icke* stödjer sig på ett resonnement, som jag sjelf vågar utgifva för fullt hållbart, utan snarare på en envis och obesegrad *känsla* af tvekan, oviss-het och farhåga beträffande lagens verkningar. Detta är, om man vill, oresonligt; men jag kan ej hjälpa det. Jag motbevisar mina egna tvivelsmål och farhågor, men de sitta kvar ändå. Till någon undskyllan torde det dock kunna lända, att till och med de svenske ledamöterna i Lappkomitéen, som varit i tillfälle att genom egen åskådning och undersökning af förhållandena på ort och ställe förvärfva en helt annan sakkänne-dom, än den som Utskottets ledamöter kunnat vinna, sjelfva förklara sig osäkra, om ej — såsom det heter å sid. 6 af deras utlåtande i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition — "förordningen kan komma att medföra helt andra verkningar, än dermed af de svenske komité-ledamöterna afsetts", hvarföre de ock förordat lagens antagande endast på viss kortare tid eller ock med ömsesidig uppsägningsrätt. För öfrigt vill jag tillägga att, om jag i denna uppsägningsrätt ser en borgen för lagens fogliga tillämpning, jag icke därför i ringaste mån hyser någon misstro till de norska myndigheterna eller betvivlar deras goda vilja att lojalt utföra lagens bestämmelser; men jag har funnit, som redan är sagdt, att normännen hafva ett *åskådningssätt* rörande nomadväsendet — så snart det blir fråga om Tromsö amt — som ej så litet skiljer sig från vårt, och som tilläfventyrs skulle kunna göra en i sig sjelf bister lags tillämpning mindre foglig, än hvad man, med ett annat sätt att se sakerna, skulle finna skäligt.

Oformligheten i det af Utskottets pluralitet föreslagna villkoret synes mig för öfrigt icke så stor. Denna lag är ju dock en konvention mellan tvänne stater, och uppsägning af traktater är ej någonting oerhördt. Om nu under loppet af några års tillämpning de öfverordnade lokalmyndigheterna noggrannt iakttaga lagens verkningar och derom till vederbörande inlemna upplysningar, så skall det säkerligen — derest uppsägningsrätt finnes — ej möta synnerliga svårigheter att öfverenskomma om de ändringar i bestämmelserna, som man möjligen funnit nödiga, och kanske skall man då ej tveka att låta denna traktat blifva definitiv med utslutande af den ensidiga uppsägningsrätten.

Då jag i den föreslagna lagen ser ett skydd för Lapparne, som de nu sakna, och af dess förkastande befarar den följd, att deras ställning blott ytterligare förvärras, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Carlén: Jag ber blott att i korthet få säga några ord, med anledning af hvad Herr Justitie-statsministern och den siste talaren i ämnet anført.

Den siste talaren synes mig vara i sin uppfattning af denna fråga mera norsk-norsk, än någon af de norrmän, som i frågan sig yttrat. Hvad han omnämnde rörande ryska fredsslutet 1809 äfvensom om gränspärrningen 1852, nemligen, att derigenom en del marker blifvit stängda för de norska Lapparne, var alltsammans mycket riktigt, men hans slutföljder deraf kan jag icke dela. Icke heller från norsk sida har man omtalat nämnda förhållande såsom något, hvarpå norrmännen kunna grunda rätt att undandraga sig de förpligtelser, dem enligt bestämmelserna i 1751 års kodicill åligga, utan endast framhållit samma förhållande såsom billighetsskäl, hvarför man från svensk sida borde uti ifrågavarande hänseende gå norrmännens önsknningar mera till mötes än annars kanske varit fallet. Icke heller lär man väl i allmänhet kunna antaga, att, om två makter ingå en traktat, och endera maktens gränser sedermera rubbas genom en tredje makts fiendtliga angrepp, sådant skall kunna inverka på de förbindelser, den icke minskade staten ursprungligen enligt traktaten iklädt sig emot den andra af de kontraherande makterna, äfven om gränseförändringen minskat den förra statens med traktaten afsedda fördelar.

I afseende å hvad Herr Justitie-statsministern anför, skall jag endast fästa mig vid några hufvudmomenter. Hans Excellens fanu det vara nära nog orimligt att man från Lapparnes gemensamma ersättningsskyldighet för den skada, deras renar tillskynda nybyggarnes egor, ville härleda skyldighet för nybyggarna att äfven gemensamt ansvara för den skada, som någon eller några af dem kunde tillfoga Lapparne, genom att skjuta på renar, hetsa hundar på dem eller dylikt. Det är visserligen möjligt, att en sådan likställighet är underkastad praktiska svårigheter, men jag förstår ej fatta, hvarför den skulle vara i princip oriktig, isynnerhet om man besinnade att renen är nödvändig för Lappens existens, hvilket hunden icke är för nybyggarens. För min del tror jag dock, att de praktiska svårigheterna för genomförande af en dylik likställighetsprincip äro för stora, och jag antager äfven att den ej behöfver stadgas, om blott den ifrågasatta distriktsindelningen på ett förståndigt sätt verkställles, så att Lapparne icke inom distrikten behöfva vakta sina renar för alltför många nybyggen med deras spridda utegor.

Hans Excellens yttrade vidare, att det skulle vara Lappens "lefnadsuppgift" att vakta renar. Nog är väl Lappens lefnadsuppgift något annat, och meningen var kanske att angifva hans yrke, och jag medgifver att derifrån kan härledas hans skyldighet att taga vård om sina renar; men denna skyldighet är honom ju föreskrifven, liksom i den gamla lagen, äfven i den nu föreslagna.

Bland de fördelar för Lapparne, ifrågavarande lagförslag skulle innehålla, har särskildt betonats den omständighet, att bötesbestämmelser för skadegörelse å renarne äro bestämdt stadgade, men, äfven om några sådana bestämmelser icke funnits, så saknas ej skydd, enär såväl den norska allmänna kriminal-lagen som vår strafflag i allmänhet stadgar ansvar för skadegörelse å annans egendom.

Hans Excellens talade äfven om den stora fördel, som låg deri, att norska regeringen förbundit sig att öppna renvägar för Lapparne. Det är på visst sätt sorgligt, att man kanske får anse detta som en nyvunnen fördel. Det skulle ej kunnat så betraktas, om man ej förut underlåtit

att fullgöra sina förbindelser, ty det framgår alldeles otvetydigt af stadgandet i kodicillen, att norrmännen icke hafva rättighet att stänga de erforderliga renvägarne, hvadan norrmännens medgifvande i förevarande fall icke är att anse annat än såsom erkännande af en redan åliggande skyldighet.

Hans Excellens yttrade vidare, att vi böra besinna, att vi vid bedömande af denna fråga icke hafva afgjort full frihet, utan att vi dervid voro beroende af norrmännen. Detta är nog sannt, men jag hemställer, om denna frihet kan anses ännu vidare minskad, om vi uppskjuta frågans afgörande ännu någon tid. Vi hafva ju samma gränsetraktat kvar, och hvarken dess bestämmelser eller möjligheten att få dem ändrade lida det ringaste genom ett uppskof, som ej heller gerna kan blifva långvarigt, då det är antagligt, att lika mycket som vi för Lapparnes räkning önska ändring af nuvarande förhållanden, lika mycket önska norrmännen för sina nybyggare en förändring.

Den nästföregående ärade talaren frågade: hvad skola vi göra, om norrmännen säga att de icke äro bundne af ifrågavarande traktat? Ja! det är naturligt, icke kunna vi kriga med våra bröder; — men det läser icke heller behöfvas, ty deras aktning för lag och rätt är väl öfver allt tvifvel; och obestriddigt är väl, att kodicillen är en internationel traktat, hvars bestämmelser såväl ena som andra parten äro skyldiga att uppfylla.

Herr Justitie-statsministern började sitt yttrande med något, som jag ej rätt förstod, men hvilket lät ganska strängt. Han sade nemligen, att vi böra besinna, att tillfället att få ett förslag till ordnande af ifrågavarande förhållanden ånyo framlagdt å Riksdagens bord icke återkommer. Det är väl obestriddigt, det att beror på regeringen att afgöra, om den själf vill framlägga ett nytt förslag eller icke; men jag har svårt att föreställa mig att, — om förhållandena gestalta sig så, att sedan arbetena för uppgörande af de s. k. lappgränserna blifvit fullbordade, man å ömse sidor finner en förändrad lagstiftning fördelaktig och att någon väsendtlig anmärkning mot detaljbestämmelserna då mer icke förefinnes, eller med ett ord att de hinder, som nu möta för förslagets genomförande, äro undanröjda — regeringen skulle tveka att ånyo framlägga förslaget. Dessutom tillåter jag mig anmärka, att det står äfven hvarje representant öppet att i ämnet väcka förslag, ehuru detsamma naturligtvis, innan det kan blifva lag, tarfvar regeringens bifall, men icke kan man förmoda, att regeringen skall vägra sanktion på en af regeringen själf en gång förut framlagd lag rörande ordnandet af ifrågavarande förhållanden, endast därför att den uppå enskild motionärs framställning blifvit af Riksdagen antagen.

Jag vill nu blott tillägga några ord med afseende å den s. k. uppsägningsrätten. Jag finner densamma olämplig, ty den föreslagna lagen innehåller äfven bestämmelser af civilrätts natur, och jag tror ej att en civillag bör ställas på uppsägning. Det förefaller mig för öfrigt vida mer förtroendefullt mot norrmännen att, såsom jag yrkat, förklara det man för närvarande icke kan antaga lagen, än att säga det densamma antages gällande, till dess uppsägning sker, hvilket skulle kunna tolkas, som om man ville sätta norrmännen på prof, huru de komma att uppfylla sina åligganden. Detta kan jag icke finna vara grannlaga, utan jag anser då bättre att, såsom jag föreslagit, säga: lagen är måhända bra, men hvarken ni

eller vi kunna nu bedöma sådant med säkerhet; låtom oss därför i all sänja uppskjuta frågans afgörande till dess vi å ömse sidor samlat mera erfarenhet rörande dithörande förhållanden.

Jag vidhåller mitt förut framställda yrkande, att Riksdagen måtte förklara sig för det närvarande icke kunna bifalla Kongl. Maj:ts ifrågasvarande nådiga proposition.

Herr Hedin: Herr Talman! Ehuru jag visserligen vågar hoppas, att Kammaren ej anser mig i stånd att fara med oriktiga uppgifter, finner jag mig likväl uppfordrad att bestyrka mina ord, då en ärad talare, som nyss hade ordet, behagat karakterisera min åsigt om giltigheten af 1751 års kodicill såsom "mera norsk-norsk än norrmännens". Jag anhåller därför att få uppläsa några rader ur norska regeringens Indstilling af den 2 Februari 1869; de återfinnas å sid. 145 i den Kongl. propositionen. Efter att hafva påpekat, att Sverige redan 1852 varit ur stånd att uppfylla ens hälften af sina, såsom vederlag för Svenska Lappars rättigheter, åtagna prestanda, yttrar sig den norska regeringen, som följer:

"Spørget der nu, hvilken Indflydelse dette har paa Norges retslige Stilling til Sagen, saa er det altsaa at overveie, om ikke Codicillen fra samme Tidspunkt har ophørt at være juridisk forpligtende for Norge, og om ikke dette Rige har faaet en gyldig Adkomst til at erklære sig løst fra det hele Contraktsforhold. Dette Spørgsmaal maatte formeentlig besvares bekræftende, hvis der handlede om et privatretligt Forhold og hvad der maatte blive at overveie er altsaa, om det ikke er at besvare paa samme Maade, naar der handles om et traktatmæssigt. Uden Hensyn til, hvorvidt der nogensinde maatte blive Spørgsmaal om at give denne side af Sagen nogen praktisk Anvendelse, fortjener den dog at tages i Betragtning" o. s. v.

Med hänvisning till dessa ord dristar jag nu spörja, om jag sagt mer, än jag kan svara för, när jag i mitt yttrande för en stund sedan antydde, att man å norsk sida hyser den uppfattning, att 1751 års kodicill ej längre är bindande, ehuru man hittills uttalat denna mening i en moderat form och tydligen hoppas, att ej behöfva skrida till att göra den praktiskt gällande?

Hvad för öfrigt angår epitetet norsk-norsk, så hemställer jag huruvida dermed för sakens och sanningens upplysning någonting kan vinnas. Kan det emellertid göra den ärade talaren något nöje att i sak-debatten inblanda dylika personligheter, så skall jag gerna vidkännas både den benämningen och namnet dansk-dansk, öfvertygad som jag är att dermed ej göra något intrång på min svenskhet, ty för mitt politiska förstånd, som för min tro på försyuen och mitt hopp på framtiden stadnar mitt fädernesland ej på denna sidan Kölen och ej vid Öresund; och den tanken följer mig ej blott, såsom med åtskillige är händelsen, i festernas jubel, utan framför allt i det allvarliga arbetet, således äfven i Andra Kammaren, så länge jag har äran att i dess förhandlingar deltaga.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Jag har aldrig tilltrött mig att ega profetisk förmåga; och skulle, mot min åsigt, mina ord nyss hafva fallit så, att denna fråga icke vidare skulle återkom-

ma på Riksdagens bord, derest den nu fölle, ber jag att få rätta dem derhän, att de uttrycka hvad jag verkligen menade, nemligen att det icke vore antagligt, att ett sådant lagförslag, som det föreliggande, snart skall komma att för Riksdagen åter framläggas. Den som vet hvilka svårigheter varit att bekämpa, för att kunna framlägga det omfattande lagförslaget, bör icke förundra sig öfver den farhåga, jag i detta afseende lyser, och den bör äfven, om han eljest anser förslaget innebära några fördelar, icke till frågans undanskjutande finna giltig anledning uti ett förment, men i verkligheten ingalunda befintligt behof att afvakta, huru regleringen af de för Lapparne möjligen i en framtid afsedda områden i Tromsö amt kommer att i sin helhet utfalla.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, framställdes, enligt de gjorda yrkandena, propositioner dels på bifall till Utskottets förslag, dels på bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet dock med ett sådant tillägg till den föreslagna förordningens 25 §, som förordats af Herr Ribbing, och dels slutligen på afslag å Utskottets hemställan på sätt Herr Carlén i sin vid utlåtandet fogade reservation föreslagit.

Propositionen på sistnämnda yrkande fann Herr Talmannen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Till den votering, som då begärdes, antogs Herr Ribbings förslag såsom kontraposition. På grund häraf erhöll voteringspropositionen följande lydelse:

Den, som vill att Kammarén, med afslag å Lag-Utskottets hemställan i första punkten af dess utlåtande N:o 20, skall förklara sig för det närvarande ej kunna bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition i det ämne, hvarom berörda utlåtande handlar,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarén, med bifall i öfrigt till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition, beslutit att till den i samma proposition föreslagna förordnings 25 § skall fogas ett så lydande tillägg:

“Betesmark, som sålunda blifver Lapparne anvisad, skall sedermera icke vara underkastad intrång genom rödjning, odling eller på annat sätt, utan alltid få af Lapparne till deras renars underhåll oförkränkt begagnas“.

Omröstningen utföll med 78 ja mot 62 nej; och hade alltså Kammarén fattat sitt beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Punkten 2.

Bifölls.

Kammaréns ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.